

საქართველოს დავით აღმაშენებლის
სახელობის
უნივერსიტეტი

უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენება სამკვიდროს გაცემისას
მარიამ გინტური

სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარმოდგენილი დისერტაციის
ავტორეფერატი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:
საქართველოს დავით აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი
ნინო ხოფერია

თბილისი
2025

შესავალი

სამკვიდრო სამართალი წარმოადგენს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მიმართულებას სამოქალაქო სამართალში, რადგან ის მემკვიდრეობის პროცესის სამართლებრივ რეგულირებას, მემკვიდრეთა უფლებების დაცვასა და ქონებრივი უფლებების გადაცემას არეგულირებს. ეს საკითხი კიდევ უფრო აქტუალური ხდება თანამედროვე მსოფლიოში, სადაც გლობალიზაციის, მიგრაციისა და საერთაშორისო ქორწინებების მატებასთან ერთად, ხშირად წარმოიქმნება სამართლებრივი პრობლემები უცხო ქვეყნების სამართლებრივი ნორმების გამოყენებისას.

გლობალიზაციის პირობებში, უცხო ქვეყნის მოქალაქეების მიერ სამკვიდროს მიღება სულ უფრო ხშირი შემთხვევაა. პირები, რომლებიც ცხოვრობენ ან საქმიანობენ სხვადასხვა იურიდიულ სისტემაში, ხშირად აწყდებიან სირთულეებს უცხო ქვეყნის სამართლებრივი რეგულაციების ინტეგრაციის პროცესში. საქართველოს იურიდიულ რეალობაში აღნიშნული პრობლემატიკა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს, ვინაიდან მნიშვნელოვანი რაოდენობის ქართველი მოქალაქე ფლობს რეზიდენციას ან მატერიალურ აქტივებს საზღვარგარეთის ტერიტორიაზე, რაც პოტენციურად განაპირობებს სცენარს, რომლის ფარგლებშიც მათი სამართალმემკვიდრეები შესაძლოა დადგნენ ისეთი იურიდიული დილემის წინაშე, სადაც ქართული ნორმატიული ბაზა კონფლიქტში მოდის უცხო სახელმწიფოების კანონმდებლობით დადგენილ რეგულაციებთან.

საერთაშორისო კერძო სამართლის განვითარებამ და ევროპული სამართლებრივი სივრცის გაერთიანების მცდელობებმა გამოიწვია ახალი რეგულაციების შექმნა, რომელიც მიზნად ისახავს მემკვიდრეობის პროცესის გამარტივებას. ევროკავშირში 2015 წლიდან ამოქმედდა *EU Succession Regulation No. 650/2012*, რომელიც ადგენს, რომ მემკვიდრეობის სამართლებრივი პროცესი უნდა დაექვემდებაროს იმ ქვეყნის კანონმდებლობას, სადაც მემკვიდრემ უკანასკნელად იცხოვრა. ეს მიდგომა მიზნად ისახავს საერთაშორისო მემკვიდრეობის პროცესების გამარტივებას, თუმცა საქართველოს სამართლებრივ რეალობაში მსგავსი მიდგომის დანერგვა კვლავ გამოწვევად რჩება.

საქართველოში უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენება სამკვიდროს გაცემისას შედარებით შეზღუდულია. არსებული საკანონმდებლო ნორმები არ მოიცავს საკმარის სამართლებრივ ინსტრუმენტებს უცხო სამართლის პრაქტიკული გამოყენებისთვის, რაც

იწვევს არაერთ სირთულეს როგორც მემკვიდრეებისთვის, ასევე სასამართლო სისტემისთვის. მაგალითად, საქართველოს კანონმდებლობაში ნათლად განსაზღვრული არ არის, თუ რა პირობებით უნდა მოხდეს უცხო ქვეყნის სასამართლო გადაწყვეტილებების აღიარება სამემკვიდრეო საკითხებში.

სამართლებრივი რეგულაციების შეუსაბამობა ხშირად იწვევს ბიუროკრატიულ და იურიდიულ ბარიერებს. მაგალითად, ზოგიერთი ქვეყანა არ აღიარებს სხვა ქვეყნის მემკვიდრეობის შესახებ გაცემულ გადაწყვეტილებებს, რაც ხშირად იწვევს ქონებრივი დავების გაჭიანურებას. ამის გამო, მემკვიდრეებს უწევთ ხანგრძლივი სასამართლო პროცესების გავლა, რაც მათთვის დამატებითი ფინანსური და ემოციური ტვირთია. სამემკვიდრეო საკითხებში ქვეყნებს შორის არსებული შეუსაბამობები ქმნის ე.წ. "სამართლებრივ ვაკუუმებს," სადაც მემკვიდრეები აღმოჩნდებიან ურთიერთსაწინააღმდეგო სამართლებრივი რეჟიმების გადაკვეთაზე. ხოლო, ხანგრძლივი სამემკვიდრეო დავები იწვევს არა მხოლოდ პირდაპირ სამართლებრივ ხარჯებს (იურიდიული მომსახურება, სასამართლო ბაჟი), არამედ ირიბ ეკონომიკურ დანაკარგებსაც - აქტივების გაყინვას, ღირებულების შემცირებას დროში და გამოყენების შესაძლებლობების შეზღუდვას. გარდა ამისა, საერთაშორისო პრაქტიკაში ხშირად გვხვდება შემთხვევები, როდესაც სხვადასხვა სახელმწიფოს სამართლებრივი ნორმები ერთმანეთთან წინააღმდეგობაში მოდის, რაც ართულებს სამკვიდრო საქმის განხილვას. მაგალითად, ზოგიერთ ქვეყანაში მოქმედებს *გაუცხოების პრინციპი*, რომლის მიხედვითაც უცხო ქვეყნის სამართლებრივი ნორმები მხოლოდ ნაწილობრივ ან საერთოდ არ გამოიყენება კონკრეტულ საკითხებზე.

ამავდროულად, განვითარებულ ქვეყნებში მიმდინარეობს აქტიური განხილვები და კვლევები, რომლებიც მიზნად ისახავს საერთაშორისო კერძო სამართლის ეფექტიანობის გაუმჯობესებას. მაგალითად, *დამოუკიდებელი სამეცნიერო კვლევები* მიუთითებს, რომ სამართლებრივი ჰარმონიზაცია მნიშვნელოვნად ამცირებს დავების რაოდენობას და აჩქარებს სამკვიდრო პროცესებს.

ამრიგად, უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენება სამკვიდროს გაცემისას ერთ-ერთი ყველაზე აქტუალური საკითხია როგორც საქართველოსთვის, ასევე საერთაშორისო სამართლებრივი პრაქტიკისთვის. აღნიშნული საკითხის შესწავლა არა მხოლოდ გააუმჯობესებს ქართული სამართლებრივი სისტემის ეფექტიანობას,

არამედ დაეხმარება მოქალაქეებს, რომლებსაც მემკვიდრეობის პროცესის დროს საზღვრებს გარეთ არსებული რეგულაციების დაცვა და გამოყენება უწევთ.

კვლევის მიზნები და ამოცანები- სამკვიდრო სამართლის საერთაშორისო ასპექტების შესწავლა და მათი ინტეგრირება საქართველოს სამართლებრივ ჩარჩოში უმნიშვნელოვანესი საკითხია, რადგან ქვეყანაში სულ უფრო მეტი შემთხვევა ფიქსირდება, სადაც უცხო ქვეყნის სამართლებრივი ნორმების გამოყენება ხდება აუცილებელი. საქართველოს მოქალაქეები, რომლებიც საზღვარგარეთ ცხოვრობენ ან ფლობენ ქონებას უცხოეთში, ხშირად აწყდებიან სამართლებრივ სირთულეებს, რომლებიც დაკავშირებულია უცხოური სამართლის აღიარებასთან და სამკვიდრო პროცესების რეგულირებასთან.

ამ კვლევის მთავარი მიზანი არის გაანალიზოს უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენების მექანიზმები სამკვიდროს გაცემისას და შეისწავლოს საქართველოს სამართლებრივი ჩარჩო ამ კონტექსტში, რათა გამოვლინდეს არსებული ხარვეზები და შემუშავდეს შესაბამისი რეკომენდაციები.

ამოცანები:

- სამართლებრივი ჩარჩოს ანალიზი: უცხო ქვეყნის სამკვიდრო სამართლის ძირითადი პრინციპებისა და მათი საქართველოს კანონმდებლობაში ინტეგრაციის არსებული მდგომარეობის შეფასება. ეს მოიცავს სამართლებრივი რეგულაციების შედარებით ანალიზს და საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმების ადაპტირების შესაძლებლობების განხილვას.
- საერთაშორისო პრაქტიკის შესწავლა: ევროპისა და ამერიკის ქვეყნების სამკვიდრო სამართლის პრაქტიკისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების ანალიზი. ეს საშუალებას მოგვცემს, დავინახოთ, როგორ ხდება უცხო სამართლის აღიარება და გამოყენება სხვადასხვა იურისპრუდენციაში და რამდენად შესაძლებელია ამ მიდგომების საქართველოს საკანონმდებლო სისტემაში დანერგვა.
- პრობლემების იდენტიფიკაცია: უცხო სამართლის ნორმების გამოყენების დროს საქართველოში არსებულ სამართლებრივ და ადმინისტრაციულ გამოწვევებზე ყურადღების გამახვილება.

ძირითადი პრობლემების გამოვლენა, როგორცაა: საკანონმდებლო ხარვეზები, იურიდიული პროცესების სირთულეები და საერთაშორისო სამართლებრივი ურთიერთობების ნაკლებობა.

- ემპირიული მონაცემების შეგროვება: რაოდენობრივი კვლევის მეშვეობით საქართველოს მოქალაქეთა გამოცდილების შესწავლა, რომლებიც უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენებასთან დაკავშირებით პრაქტიკულ სირთულეებს აწყდებიან. მონაცემთა ანალიზის საფუძველზე შესაძლებელი იქნება რეალური პრობლემების გამოვლენა და მათი შესაძლო გადაჭრის გზების შემუშავება.
- სამართლებრივი რეფორმის წინადადებები: კვლევის შედეგად მიღებული მონაცემების საფუძველზე რეკომენდაციების შემუშავება, რომლებიც ხელს შეუწყობს საქართველოს სამართლებრივი ჩარჩოს გაუმჯობესებას, უცხო ქვეყნის სამკვიდრო სამართლის ნორმების აღიარებისა და გამოყენების პროცესის გამარტივებას და სამართლებრივი მექანიზმების დახვეწას.

ამ კვლევის შედეგები მნიშვნელოვანი იქნება როგორც მეცნიერების განვითარებისთვის, ასევე პრაქტიკული სამართლებრივი პროცესებისთვის, რადგან ისინი დაეხმარება როგორც კანონმდებლებს, ისე პრაქტიკოს იურისტებს და მოქალაქეებს საერთაშორისო სამკვიდრო საკითხებში სამართლებრივი პროცესების უკეთ აღქმაში. აღნიშნული კვლევა ავსებს მნიშვნელოვან თეორიულ ხარვეზს ქართულ იურიდიულ დოქტრინაში, სადაც საერთაშორისო კერძო სამართალში უცხო ქვეყნის ნორმების გამოყენების მექანიზმები, განსაკუთრებით სამემკვიდრეო სამართლის კონტექსტში, ჯერ კიდევ არასაკმარისადაა დამუშავებული. კვლევა განავითარებს კონცეპტუალურ ჩარჩოს, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნას როგორც საფუძველი შემდგომი აკადემიური მსჯელობისთვის და კვლევისთვის.

საკვლევი კითხვა/კითხვები

- რამდენად ეფექტიანად ხდება საქართველოში უცხო ქვეყნის სამკვიდრო სამართლის ნორმების აღსრულება?

- რა სირთულეებს აწყდებიან პირები, რომლებიც ცდილობენ უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენებას მემკვიდრეობის მიღებისას?
- როგორია საერთაშორისო პრაქტიკა და რამდენად შესაძლებელია მისი ადაპტირება საქართველოს სამართლებრივ სისტემაში?

კვლევის საგანი და ობიექტი- დამუშავებული ნაშრომის ფარგლებში განისაზღვრა უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენება სამკვიდროს გაცემისას, რაც გულისხმობს სამართლებრივი მექანიზმების, პრაქტიკული ინსტრუმენტების, სასამართლო გადაწყვეტილებებისა და სამართლებრივი აღიარების პროცესების სისტემურ ანალიზს, როდესაც საქმე ეხება იმ შემთხვევებს, როცა გარდაცვლილის ქონება მდებარეობს უცხო სახელმწიფოში, ან მემკვიდრე/მემკვიდრეები არიან სხვა ქვეყნის მოქალაქეები. ნაშრომი მოიცავს არა მხოლოდ უშუალოდ სამართლებრივი ნორმების გამოყენების ფორმებსა და გზებს, არამედ იმ სისტემურ ბარიერებსაც, რომლებიც შესაძლოა წარმოიშვას უცხო სამართლის ინტეგრაციის პროცესში საქართველოს შიდა სამართლებრივ სივრცეში.

თემის ფარგლებში განხილულია:

- როგორ აღიქმება უცხო სამართლის ნორმების აღიარების და გამოყენების საკითხი საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობით.
- როგორია სასამართლოების პრაქტიკა ტრანსნაციონალურ მემკვიდრეობით საქმეებში.
- რამდენად არსებობს მექანიზმები, რომლებიც უცხო ნორმების სანდო და თანმიმდევრულ ინტერპრეტაციას უზრუნველყოფს.
- როგორია მოქალაქეთა პრაქტიკული გამოცდილება და შეფასება ამ პროცესების მიმართ.
- რა განსხვავებაა ქართულ და საერთაშორისო სტანდარტებს შორის და როგორ შეიძლება მათი ჰარმონიზაცია.

კვლევის ობიექტად განისაზღვრა საქართველოს სასამართლო სისტემა და მემკვიდრეობის სამართლებრივი პრაქტიკა საერთაშორისო კონტექსტში. ობიექტის შესწავლა ხორციელდება ორი ძირითადი ჭრილიდან:

1. სასამართლო ინსტიტუციების სამართლებრივი და პროფესიული მზაობის შეფასება უცხო სამართლის გამოყენებისთვის და
2. არსებული პრაქტიკის ანალიზი, მათ შორის მოქალაქეთა პოზიციები, სასამართლო რისკები, დოკუმენტური სირთულეები, ანდერძის აღიარების ბარიერები და საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმების მიმართ არსებული ადმინისტრაციული და სამართლებრივი მექანიზმების გამოყენება.

კვლევის ობიექტში განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა შემდეგ კომპონენტებს:

- სასამართლო პროცესებში უცხო ქვეყნის სამართლის ინტერპრეტაციის სიზუსტე და გამართულობა;
- სამართლებრივი პროცესების გამჭვირვალობა ტრანსნაციონალურ საქმეებში;
- პროფესიული გადამზადების ნაკლებობა მოსამართლეებისა და ადვოკატებისთვის, რომლებიც მონაწილეობენ უცხო სამართლის ნორმების განხილვაში;
- სამართლებრივი ლეგალიზაციის ბარიერები, როგორიცაა უცხო ენაზე შედგენილი დოკუმენტების დამოწმება, აპოსტილი, თარგმნის სანდოობა და ა.შ.;
- მოქალაქეთა მიმართ დამოკიდებულება, სანდოობა და სამართლებრივი პროცესების ხელმისაწვდომობა იმ საქმეებზე, რომლებიც ეხება უცხო ქვეყნის მემკვიდრეობით სამართალს.

კვლევის ობიექტის დეტალური შესწავლა საშუალებას იძლევა გამოკვეთილად გამოჩნდეს სამართლებრივი სისტემის ძლიერი და სუსტი მხარეები, როგორც კანონის, ისე პრაქტიკის დონეზე, რაც თავის მხრივ, ხელს უწყობს არა მხოლოდ თეორიული მოდელების შეფასებას, არამედ სამართლებრივი რეფორმების კონსტრუქციულ დაგეგმვას.

გარდა ამისა, ობიექტის ანალიზი ემყარება სასამართლო სისტემის მიერ მიღებულ კონკრეტულ გადაწყვეტილებებს და მათ იურიდიულ ანალიზს, რომელთა მეშვეობითაც შესაძლებელი ხდება არსებული სისტემის

ეფექტიანობის შეფასება საერთაშორისო სტანდარტების ფონზე. სწორედ ამ კუთხით, კვლევის საგანი და ობიექტი ერთმანეთთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული, რადგან უცხო სამართლის ნორმების გამოყენება შეიძლება მოხდეს მხოლოდ იმ პირობებში, როდესაც სასამართლო სისტემა მზადაა სამართლებრივი ინტეგრაციისთვის, მისი მიღებისათვის, რაც გულისხმობს როგორც საკანონმდებლო ჩარჩოს, ისე პრაქტიკული ცოდნის და პროფესიული უნარების არსებობას.

ამრიგად, კვლევის საგანი და ობიექტი ერთობლივად მოიცავს როგორც უცხო სამართლის შინაარსობრივ კომპონენტებს, ასევე საქართველოს კონსტიტუციურ და სამართლებრივ რეალობას, რაც ქმნის მყარ საფუძველს, რათა მოხდეს სამართლებრივი ურთიერთობების გაუმჯობესება ტრანსნაციონალური მემკვიდრეობით საქმეებში.

ჰიპოთეზა

- საქართველოს სამართლებრივ სისტემაში უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების ინტეგრაცია არასაკმარისად არის დარეგულირებული, რაც იწვევს სამართლებრივ გაურკვევლობებს და მოქალაქეთა უფლებების დარღვევას.
- საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით, შესაძლებელია საქართველოს სამკვიდრო სამართლის რეფორმირება ისე, რომ უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების აღსრულება უფრო გამარტივდეს.

ლიტერატურის მიმოხილვა-სამკვიდრო სამართლის საერთაშორისო ასპექტების შესწავლა აქტუალური საკითხია, რომელსაც მრავალი მკვლევარი განიხილავს სხვადასხვა სამართლებრივი და სოციალური პერსპექტივიდან. მისაბიშვლი მიუთითებს, რომ საქართველოს კანონმდებლობა ნაკლებად ითვალისწინებს უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების პრაქტიკულ გამოყენებას მემკვიდრეობის პროცესში, რაც განსაკუთრებით პრობლემურია იმ შემთხვევებში, როდესაც უცხოეთში მყოფი საქართველოს მოქალაქეები ან ორმაგი მოქალაქეობის მქონე პირები ცდილობენ სამკვიდრო საკითხების სამართლებრივად მოგვარებას. მსხვილიძე თავის ნაშრომში ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ საქართველოს სასამართლო სისტემა ამჟამად არ წარმოადგენს საკმარის სამართლებრივ მექანიზმს, რომელიც საშუალებას მისცემდა უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების სრულყოფილად აღიარებასა და გამოყენებას.

აღნიშნული პრობლემა იწვევს როგორც სამართლებრივ გაურკვევლობას, ასევე პრაქტიკულ დაბრკოლებებს სამკვიდრო პროცესების მართვისას.

Zatucki მიმოიხილავს ევროკავშირის მემკვიდრეობის სამართლის ერთიანობის იდეას და ამტკიცებს, რომ სამართლებრივი რეგულაციების ჰარმონიზაცია ხელს უწყობს მოქალაქეთა უფლებების დაცვას და სამკვიდრო დავების თავიდან აცილებას. ევროკავშირში არსებული Succession Regulation No. 650/2012 მიზნად ისახავს იმის განსაზღვრას, თუ რომელი ქვეყნის სამართალი უნდა იქნას გამოყენებული კონკრეტულ სამკვიდრო საქმეზე. ამ რეგულაციის მიზანია, რომ მოქალაქეებმა წინასწარ იცოდნენ, რომელი ქვეყნის ნორმების გამოყენება მოხდება, რაც ამცირებს სასამართლო დავების რისკს და ამარტივებს პროცესს. Miler კი განიხილავს გერმანიის სამართლებრივ მიდგომას ევროკავშირის მემკვიდრეობის რეგულაციის მიმართ და მიუთითებს, რომ გარკვეულ შემთხვევებში გერმანიის სასამართლოები ეწინააღმდეგებიან ევროპულ სამართლებრივ ნორმებს, რათა შეინარჩუნონ ეროვნული რეგულაციების პრიორიტეტულობა.

საერთაშორისო პრაქტიკა ასევე აჩვენებს, რომ ქვეყნები განსხვავებულად უდგებიან უცხო სამართლის ნორმების აღიარებას. Ginsburgs განიხილავს უცხოელთა მემკვიდრეობის მიღების საკითხებს საბჭოთა სამართლის კონტექსტში და მიუთითებს, რომ იმ პერიოდში უცხო ქვეყნის მოქალაქეებს მკაცრად შეზღუდული ჰქონდათ ქონებრივი უფლებების მიღება. მიუხედავად იმისა, რომ საბჭოთა სამართლებრივი ტრადიცია აღარ მოქმედებს, მისი გავლენა დღევანდელ ქართულ სამართლებრივ სივრცეში მაინც შეიმჩნევა. Komarevceva და სხვ. თავიანთ ნაშრომში აღნიშნავენ, რომ ციფრულ ეპოქაში სამართლებრივი სისტემები აქტიურად ცდილობენ მემკვიდრეობის სამართლის გაუმჯობესებას, რათა უზრუნველყონ სამართლებრივი სტაბილურობა და საერთაშორისო ტრანსაქციების გამარტივება.

Popescu & Chiteală საერთაშორისო კერძო სამართლის პერსპექტივიდან განიხილავენ უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენების მექანიზმებს და ხაზს უსვამენ იმას, რომ სამართლებრივი გაურკვევლობა ხშირად წარმოქმნის რთულ დავებს, რომლებიც შესაძლოა წლების განმავლობაში გაგრძელდეს. მათივე აზრით, აუცილებელია სამართლებრივი სისტემების ჰარმონიზაცია, რათა გამარტივდეს უცხო ქვეყანაში მემკვიდრეობის მიღება და რეგულირება.

მკვლევრები ასევე განიხილავენ სამართლებრივი კოლიზიების გამომწვევ მიზეზებს. Streisand & Streisand თავიანთ ნაშრომში აღნიშნავენ, რომ საერთაშორისო მემკვიდრეობის სამართლებრივი კონფლიქტები ხშირად წარმოიქმნება მაშინ, როდესაც ორი ან მეტი ქვეყანა აცხადებს იურისდიქციას სამემკვიდრეო ქონებაზე. მსგავსი პრობლემები ხშირად გვხვდება მულტინაციონალურ ოჯახებში, სადაც სხვადასხვა ქვეყნის სამკვიდრო სამართლის ნორმები ერთმანეთს უპირისპირდება Wardi და სხვ. განიხილავენ ისლამური და ჩვეულებითი სამართლის შეჯახებას მემკვიდრეობის საკითხებში და მიუთითებენ, რომ განსხვავებული სამართლებრივი სისტემების არსებობა ხშირად ქმნის გაურკვევლობას როგორც სამართლებრივი, ისე პრაქტიკული კუთხით.

სამეცნიერო ნაშრომები ასევე მიუთითებენ, რომ სამართლებრივი ინსტიტუციების გაუმჯობესება აუცილებელია სამართლებრივი ნორმების ეფექტიანი აღსრულებისთვის. Dediukhina და სხვ. თავიანთ ნაშრომში ხაზგასმით აღნიშნავენ, რომ მემკვიდრეობის სამართლებრივი რეფორმები უნდა იყოს ორიენტირებული სამართლიანობის უზრუნველყოფისა და პროცედურების გამარტივებაზე Riabokon, Fursa & Tsybulska თავიანთ ნაშრომში განიხილავენ საერთაშორისო სამემკვიდრეო დავების მოგვარების პრაქტიკას და ხაზს უსვამენ სამართლებრივი ჩარჩოს დახვეწის მნიშვნელობას, რათა შეიქმნას უფრო მოქნილი და ეფექტიანი სისტემა.

მსხვილიძე საქართველოს საკანონმდებლო სივრცის შესახებ აღნიშნავს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ საქართველო ნელ-ნელა უწყობს ფეხს საერთაშორისო სამართლებრივ სტანდარტებს, ჯერ კიდევ მრავალი ხარვეზია უცხო ქვეყნის სამკვიდრო ნორმების აღიარებისა და გამოყენების პროცესში. მისი აზრით, აუცილებელია საკანონმდებლო რეფორმები, რომლებიც დაეხმარება როგორც მოქალაქეებს, ისე სამართლებრივ ინსტიტუციებს უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების სწორად გამოყენებაში.

Peter North-ის წიგნი, რომელიც გთავაზობთ დამაჯერებელ მიმოხილვას საერთაშორისო კერძო სამართლის პრობლემების შესახებ, განსაკუთრებით კი იურისდიქციისა და სამართლებრივი ასპექტების ჭრილში, არის ერთ-ერთი წამყვანი ნაშრომი, რომელიც განიხილავს საერთაშორისო სასამართლო სისტემის მუშაობას. North დეტალურად განიხილავს საერთაშორისო კერძო სამართლის უმთავრეს პრობლემებს, როგორიცაა კოლიზიური ნორმების თანაარსებობა, კანონმდებლობის

სხვადასხვაობა და სამართლებრივი ნორმების ურთიერთკავშირი, რომელიც ზოგჯერ იწვევს სამართლებრივ გაურკვევლობას. ამ წიგნში ნათლად არის ასახული, თუ როგორ შეიძლება საერთაშორისო სამართლის არაერთგვაროვნება გავლენას ახდენდეს მემკვიდრეობის საკითხებზე, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საქმე ეხება მრავალეროვნულ ქონებას. Peter North-ის ნაშრომი წარმოადგენს ამ სფეროში მკაფიო და ყოვლისმომცველ რესურსს, რომელიც აუცილებელია სამართლებრივი ცნობიერებისა და საერთაშორისო საკითხების გაცნობიერებისთვის. განსაკუთრებით კი ის ასპექტები, რომლებიც გააჩნია საერთაშორისო მემკვიდრეობით საქმეებს.

Adrian Briggs-ის წიგნი კი დეტალურ მიმოიხილავს საერთაშორისო კერძო სამართლის და მემკვიდრეობის სამართლის ურთიერთდაკავშირების საკითხებს, განსაკუთრებით იმ სფეროში, რომელიც დაკავშირებულია საზღვარგარეთ მდებარე ქონების მემკვიდრეობის საკითხებთან. ის განმარტავს, თუ როგორ შეიძლება ამგვარი საკითხები სამართლებრივად სწორად შეფასდეს და გადაიჭრას. Briggs აღნიშნავს, რომ საზღვარგარეთ არსებული ქონების შესახებ მემკვიდრეობის საკითხები ხშირად მოითხოვს სამართლებრივ გადაწყვეტილებებს, რომლებიც ეფუძნება სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობას. იგი აქცენტს აკეთებს იმ პრაქტიკულ მექანიზმებზე, რომლებიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენენ ამ საკითხის გადაწყვეტილებაზე. Briggs ამ წიგნით აჩვენებს, რომ საერთაშორისო სამართლის და მემკვიდრეობის სამართლის ინტეგრაცია გარდამავალი პროცესია, რომელიც მოითხოვს სამართლებრივი რეფორმების გააზრებას და შესაბამისი ინსტრუმენტების შემუშავებას.

კვლევის თეორიული ჩარჩო- კვლევა დაეფუძნება იურიდიულ პლურალიზმის თეორიას (Legal Pluralism Theory), რომელიც განმარტავს, თუ როგორ მოქმედებს სხვადასხვა სამართლებრივი სისტემა ერთდროულად და როგორ ხდება მათი ინტეგრაცია ერთი იურისდიქციის ფარგლებში. ამ თეორიის მიხედვით, სამართლებრივი სისტემა არ შეიძლება იყოს ერთიანი, რადგან სხვადასხვა სოციალურ და კულტურულ კონტექსტში მოქმედი სამართლებრივი ნორმები ხშირად ერთმანეთთან წინააღმდეგობაში მოდიან. შესაბამისად, როდესაც საქმე ეხება უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენებას სამკვიდროს გაცემისას, მნიშვნელოვანია სამართლებრივი პლურალიზმის პრინციპების გააზრება და მათი პრაქტიკაში დანერგვა.

იურიდიული პლურალიზმის თეორია აქტიურად გამოიყენება საერთაშორისო კერძო სამართალში, განსაკუთრებით მემკვიდრეობის სამართალში, სადაც უცხო ქვეყნის სამართლებრივი ნორმების აღიარება და პრაქტიკული განხორციელება საჭიროებს შესაბამის მექანიზმებს. Miller აღნიშნავს, რომ ევროკავშირის სამკვიდრო სამართლის რეგულაციების მიღების ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი იყო სამართლებრივი პლურალიზმის ეფექტიანი მართვა, რათა სხვადასხვა ქვეყნის ნორმები ერთობლივად ყოფილიყო გამოყენებული. ამ მიდგომის პრაქტიკული მნიშვნელობა განსაკუთრებით იზრდება გლობალიზაციის ფონზე, სადაც უცხო ქვეყნის სამართლებრივი ნორმების აღიარება აუცილებელია საერთაშორისო მემკვიდრეობის პროცესებში.

კვლევისათვის გამოყენებული მეთოდოლოგია და მეთოდები- ამ კვლევის მიზნის მისაღწევად გამოყენებული იქნება შერეული მეთოდოლოგიური მიდგომა, რომელიც მოიცავს მეორეულ კვლევას (ლიტერატურის კრიტიკული ანალიზი) და რაოდენობრივი გამოკითხვას, რის შედეგადაც შესაძლებელი გახდება არსებული სამართლებრივი ჩარჩოს ანალიზი, პრაქტიკული პრობლემების იდენტიფიცირება და შესაბამისი დასკვნების გამოტანა.

1.ლიტერატურის კრიტიკული ანალიზი—მეორეული კვლევის მეთოდი. კვლევის პირველ ეტაპზე ჩატარდება სამართლებრივი წყაროებისა და აკადემიური ნაშრომების კრიტიკული ანალიზი, რომელიც მოიცავს უცხო ქვეყნის სამკვიდრო სამართლის ნორმებს, საქართველოს კანონმდებლობას და საერთაშორისო სამართლებრივ პრინციპებს. ამ პროცესში განხილული იქნება საქართველოს სამკვიდრო სამართლის არსებული მდგომარეობა, უცხო ქვეყნების პრაქტიკა და ევროკავშირის რეგულაციები, რაც საშუალებას მოგვცემს დავადგინოთ, რამდენად ეფექტურად ხდება უცხო სამართლის ნორმების ინტეგრირება ქართულ სამართლებრივ სივრცეში. ლიტერატურის კრიტიკული ანალიზი ასევე დაეფუძნება საერთაშორისო და ეროვნულ სასამართლო გადაწყვეტილებების განხილვას, რაც გაამარტივებს სამართლებრივი კონფლიქტების იდენტიფიცირებას და მათი გადაჭრის შესაძლო გზების შეფასებას.

2.რაოდენობრივი გამოკითხვა—Google Forms-ის გამოყენებით კვლევის მეორე ეტაპზე განხორციელდება რაოდენობრივი გამოკითხვა, რომლის მიზანია მოქალაქეთა პრაქტიკული გამოცდილების შესწავლა უცხო ქვეყნის სამკვიდრო სამართლის ნორმების გამოყენებისას.

გამოკითხვა ჩატარდება Google Forms-ის პლატფორმის მეშვეობით და მასში მონაწილეობას მიიღებს 200 რესპონდენტი. შერჩევა განხორციელდება მიზნობრივი სემპლირების მეთოდით და მოიცავს საქართველოს მოქალაქეებს, რომლებსაც ჰქონიათ ან აქვთ შეხება მემკვიდრეობის სამართლებრივ პროცესებთან, განსაკუთრებით იმ შემთხვევებში, როდესაც საქმე უკავშირდება უცხო ქვეყნის სამართლებრივ ნორმებს. კითხვარი მოიცავს როგორც დახურულ, ასევე ღია შეკითხვებს, რაც ხელს შეუწყობს რაოდენობრივი მონაცემების შეგროვებას და ზოგადი ტენდენციების განსაზღვრას.

3.რაოდენობრივი გამოკითხვის შედეგების და ლიტერატურის შედარებითი ანალიზი-კვლევის დასკვნით ეტაპზე განხორციელდება შედარებითი ანალიზი, რომელიც გააერთიანებს რაოდენობრივი კვლევის შედეგებსა და ლიტერატურის კრიტიკული ანალიზით მიღებულ დასკვნებს. ეს პროცესი საშუალებას მოგვცემს, დავადგინოთ, რამდენად შეესაბამება თეორიულად განსაზღვრული სამართლებრივი მექანიზმები პრაქტიკაში არსებულ პრობლემებს. შედარებითი ანალიზის ფარგლებში მოხდება მონაცემთა რაოდენობრივი ინტერპრეტაცია, რაც მოგვცემს საფუძველს, შევქმნათ რეკომენდაციები სამართლებრივი რეფორმების გასაუმჯობესებლად და მემკვიდრეობის პროცესის სამართლებრივი ბარიერების შესამცირებლად.

ამ მეთოდოლოგიური მიდგომის საშუალებით კვლევა მოიცავს როგორც თეორიულ, ასევე პრაქტიკულ ანალიზს, რაც გააუმჯობესებს შედეგების სიზუსტეს და ხელს შეუწყობს სამეცნიერო და პრაქტიკული ცოდნის გაღრმავებას.

კვლევის თეორიულ/პრაქტიკული მნიშვნელობა-ეს კვლევა თეორიული თვალსაზრისით ხელს შეუწყობს სამკვიდრო სამართლის საერთაშორისო ასპექტების უფრო ღრმა გააზრებას და სამართლებრივი პლურალიზმის თეორიის პრაქტიკულ გამოყენებას. კვლევა გააანალიზებს, თუ როგორ ხდება უცხო ქვეყნის სამკვიდრო სამართლის ნორმების ინტეგრაცია საქართველოს იურიდიულ სისტემაში და რამდენად შესაბამისია ქართული კანონმდებლობა საერთაშორისო პრაქტიკასთან. მიღებული შედეგები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სამართლის თეორიულ დისკურსში, რათა შემუშავდეს უკეთესი საკანონმდებლო ჩარჩო და შეიქმნას სამართლებრივი პრეცედენტები, რომლებიც დაიცავს მოქალაქეთა ინტერესებს სამემკვიდრეო საერთაშორისო საკითხებში.

პრაქტიკული მნიშვნელობის მხრივ, კვლევის შედეგად იდენტიფიცირებული იქნება ძირითადი სამართლებრივი პრობლემები, რომელთა წინაშეც დგანან მემკვიდრეები, რომლებიც ცდილობენ გამოიყენონ უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმები საქართველოში. კვლევის მიგნებები სასარგებლო იქნება როგორც იურისტებისთვის, რომლებიც პრაქტიკაში განიხილავენ საერთაშორისო მემკვიდრეობის საქმეებს, ასევე კანონმდებლებისთვის, რომლებიც მუშაობენ ან იმუშავებენ სამკვიდრო სამართლის რეფორმაზე. გამოკითხვის შედეგები და ლიტერატურის ანალიზი ერთობლივად შექმნის სამართლებრივი ბარიერების დასაძლევად საჭირო რეკომენდაციებს, რაც შესაძლებელს გახდის უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების უფრო ეფექტურ გამოყენებას ქართულ სამართალწარმოების პროცესში.

თავი 1. უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენების თეორიული საფუძვლები

1.1. უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების განმარტება და სამართლებრივი სტატუსი

საერთაშორისო კერძო სამართლის კონტექსტში, სამკვიდრო სამართალი წარმოადგენს მნიშვნელოვან სფეროს, რომელიც არეგულირებს ტრანსნაციონალური მემკვიდრეობის გადაცემის პროცესს. თანამედროვე გლობალიზებულ სამყაროში, როდესაც ქონება და მემკვიდრეები შესაძლოა სხვადასხვა იურისდიქციაში იმყოფებოდნენ, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს სამართლებრივი სისტემების ჰარმონიზაციის საკითხი.

საერთაშორისო კერძო სამართალში სამკვიდრო საკითხების რეგულირებისთვის გამოიყენება შემდეგი მნიშვნელოვანი მექანიზმები: 1. **კოლიზიური ნორმების სისტემა** - განსაზღვრავს, რომელი ქვეყნის სამართალი უნდა იქნას გამოყენებული კონკრეტულ შემთხვევაში 2. **იურისდიქციის განსაზღვრის პრინციპი** - ევროკავშირის ქვეყნებში მოქმედებს წესი, რომლის მიხედვითაც სამემკვიდრეო დავები რეგულირდება გარდაცვლილის ბოლო საცხოვრებელი ადგილის ქვეყნის კანონმდებლობით (EU Succession Regulation No. 650/2012)

3. საზოგადოებრივი წესრიგისა და იძულებითი ნორმების პრინციპი - უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმები არ გამოიყენება, თუ ისინი ეწინააღმდეგებიან ადგილობრივ კონსტიტუციურ ღირებულებებს

პრაქტიკაში, სხვადასხვა იურისდიქციის სამართლებრივი სისტემების ურთიერთქმედება წარმოშობს მნიშვნელოვან კოლიზიებს:

1. **სავალდებულო წილის პრობლემატიკა** - ქვეყნების ნაწილში (საფრანგეთი, გერმანია, ესპანეთი) მოქმედებს "forced heirship" პრინციპი, რომელიც განსაზღვრავს მემკვიდრეების აუცილებელ წილს, მაშინ როდესაც სხვა იურისდიქციები უფრო მოქნილ მიდგომას ითვალისწინებენ
2. **შეუთავსებლობის პრინციპი** - გარკვეული ქვეყნები უარს ამბობენ უცხო სამართლის ნორმების აღიარებაზე, თუ ისინი წინააღმდეგობაში მოდიან ადგილობრივ კანონმდებლობასთან
3. **ხანგრძლივი დავები** - მრავალი იურისდიქციული დავები, როდესაც საკითხი უნდა გადაწყდეს რამდენიმე ქვეყნის სასამართლოში

საქართველოს სამართლებრივ სისტემაში უცხო ქვეყნების სამკვიდრო სამართლის ნორმების გამოყენება არასრულყოფილად არის დარეგულირებული, რაც განაპირობებს:

1. სამართლებრივ გაურკვევლობას
2. არათანმიმდევრულ პრაქტიკას
3. სამართლებრივი სტაბილურობის ნაკლებობას

ეფექტური საერთაშორისო სამკვიდრო სამართლის ჩამოყალიბება მოითხოვს სამართლებრივი სისტემების ჰარმონიზაციას, ერთიანი სამართლებრივი ჩარჩოს შექმნას და საერთაშორისო შეთანხმებების იმპლემენტაციას, რაც მინიმუმამდე დაიყვანს კოლიზიებს და უზრუნველყოფს სამართლებრივ სტაბილურობას.

1.2. საერთაშორისო კერძო სამართლის როლი სამკვიდროს რეგულირებაში

საერთაშორისო კერძო სამართალი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მრავალურისდიქციული სამკვიდრო ურთიერთობების რეგულირებაში. გლობალიზაციის პირობებში გახშირდა შემთხვევები, როდესაც მემკვიდრეობითი ქონება და მემკვიდრეები სხვადასხვა სახელმწიფოში იმყოფებიან, რაც სამართლებრივი კოლიზიების რისკს ზრდის.

სამემკვიდრეო დავებში გამოიყენება ორი ძირითადი კოლიზიური კრიტერიუმი:

- უკანასკნელი მუდმივი საცხოვრებელი ადგილის სამართალი (*lex domicilii*)
- მოქალაქეობის სამართალი (*lex patriae*)

ევროკავშირში EU Succession Regulation No. 650/2012 ქმნის ერთიან სტანდარტიზებულ ჩარჩოს, რომელიც მნიშვნელოვნად ამცირებს იურისდიქციულ კონფლიქტებს. თუმცა, საქართველოს კანონმდებლობა არ შეიცავს დეტალურ რეგულაციებს უცხოური სამართლის აღიარებისა და გამოყენების შესახებ. ქართულ პრაქტიკაში უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენება ხშირად დამოკიდებულია კონკრეტული საქმის გარემოებებზე და სასამართლოს დისკრეციაზე, რაც ქმნის სამართლებრივ გაურკვევლობას.

საერთაშორისო გამოცდილება აჩვენებს, რომ უცხოური სამართლის გამოყენება დასაშვებია მხოლოდ საზოგადოებრივ წესრიგთან (*ordre public*) შესაბამისობის შემთხვევაში.

საქართველოსთვის აუცილებელია საკანონმდებლო რეფორმა, რომელიც შექმნის სტაბილურ და პროგნოზირებად ჩარჩოს უცხოური სამკვიდრო ნორმების აღიარებისთვის, რაც ეფექტიანად დაიცავს როგორც ადგილობრივი, ისე უცხოელი მემკვიდრეების ინტერესებს.

კონფლიქტების სამართალი და უცხო სამართლის ნორმების გამოყენების პრინციპები

საერთაშორისო კერძო სამართლის სისტემაში კონფლიქტების სამართალი წარმოადგენს ფუნდამენტურ მექანიზმს, რომელიც არეგულირებს სხვადასხვა იურისდიქციის სამართლებრივ ნორმებს შორის წარმოშობილ კოლიზიებს, განსაკუთრებით ტრანსნაციონალური მემკვიდრეობის კონტექსტში.

კონფლიქტების სამართალი ოპერირებს შემდეგი კარდინალური პრინციპებით: **Lex domicilii** – გარდაცვლილის ბოლო საცხოვრებელი ადგილის სამართალი. **Lex patriae** – გარდაცვლილის მოქალაქეობის ქვეყნის სამართალი. **Lex rei sitae** – უძრავი ქონების ადგილმდებარეობის სამართალი

ევროპულ სივრცეში EU Succession Regulation No. 650/2012 უზრუნველყოფს პროგნოზირებად სამართლებრივ ჩარჩოს, რომელიც ანიჭებს ინდივიდებს ავტონომიას, წინასწარ განსაზღვრონ მათი სამკვიდრო საკითხების მარეგულირებელი სამართლებრივი სისტემა, რაც მნიშვნელოვნად ამცირებს კოლიზიების ალბათობას. საქართველოს კანონმდებლობაში არსებობს არსებითი დეფიციტი უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების აღიარებისა და იმპლემენტაციის მკაფიო მექანიზმების თვალსაზრისით, რაც განაპირობებს: არაკონსისტენტურ სასამართლო პრაქტიკას, სამართლებრივ გაურკვევლობას და ტრანსნაციონალური მემკვიდრეობის პროცესების გათულებას

ანალიზი ცხადყოფს, რომ ეფექტური სამართლებრივი ჩარჩოს უზრუნველსაყოფად აუცილებელია: სამართლებრივი რეფორმის განხორციელება, რომელიც დააკონკრეტებს უცხო სამართლის გამოყენების პირობებს, საერთაშორისო სამართლებრივ სტანდარტებთან ჰარმონიზაციის გაღრმავება დასტრუქტურირებული და პროგნოზირებადი მექანიზმების დანერგვა. საქართველოში უცხო ქვეყნის სამართლის ეფექტური ინტეგრაცია მოითხოვს სისტემურ მიდგომას, რომელიც უზრუნველყოფს სამართლებრივ სტაბილურობას გლობალიზებულ კონტექსტში.

1.3. უცხო სამართლის ნორმების გამოყენების შესაძლებლობები და შეზღუდვები სამკვიდრო სამართალში

უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენება სამკვიდრო სამართალში საერთაშორისო კერძო სამართლის ერთ-ერთი რთული და დელიკატური ასპექტია. სხვადასხვა იურისდიქციაში ეს პროცესი შესაძლებელია მხოლოდ იმ პირობით, თუ უცხო სამართალი არ ეწინააღმდეგება ადგილობრივი სამართლის ფუნდამენტურ პრინციპებსა და საზოგადოებრივ წესრიგს (ordre public). აღნიშნული პრინციპი, რომელიც გავრცელებულია ევროპის მრავალ სახელმწიფოში, ზღუდავს იმ სამართლებრივი ნორმების აღიარებას, რომლებიც არღვევს სავალდებულო მემკვიდრეობის უფლებებს ან ეწინააღმდეგება ადამიანის უფლებათა სტანდარტებს.

საქართველოშიც მოქმედებს მსგავსი შეზღუდვები. მიუხედავად იმისა, რომ კანონმდებლობა ფორმალურად უშვებს უცხო სამართლის გამოყენებას სამკვიდრო საკითხებში, პრაქტიკაში მასთან დაკავშირებული პროცედურები რთულია და არაერთ სამართლებრივ ბარიერს მოიცავს. ასეთი ბარიერებია, მათ შორის: დოკუმენტაციის ლეგალიზაციის სირთულეები, უცხო სამართლის შინაარსის დადასტურების აუცილებლობა და ექსპერტიზის ჩატარება, რაც დამატებით ართულებს და აგვიანებს სამემკვიდრეო პროცესებს. განსაკუთრებული შეზღუდვები ვლინდება იმ შემთხვევაში, როდესაც უცხო სამართლის ნორმა ეწინააღმდეგება კონსტიტუციურ ან კულტურულ ღირებულებებს. ამ მხრივ, პრაქტიკა განსხვავებულია ისლამური ქვეყნებისგან, სადაც რელიგიური ნორმები ზღუდავს უცხო სამართლის გამოყენებას, ან ევროპული სახელმწიფოებისგან, სადაც სოციალური სტანდარტები განსაზღვრავს უცხოური ნორმების მისაღებლობას.

გლობალიზაციის პროცესის გაღრმავება ზრდის უცხო სამართლის გამოყენების საჭიროებას. ევროკავშირის მაგალითზე, Succession Regulation No. 650/2012 და ევროპის სამკვიდრო სერტიფიკატი ემსახურება სამართლებრივი პროცესების ჰარმონიზაციასა და გამარტივებას. თუმცა, საქართველო კვლავ აწყდება სირთულეებს საერთაშორისო მემკვიდრეობითი საკმეების მართვაში. ამიტომ, საქართველოს სამართლებრივი სისტემისთვის აუცილებელია რეფორმების გატარება, რომლებიც უზრუნველყოფენ სამართლებრივი პროცესების გამჭვირვალობას, საერთაშორისო სტანდარტებთან თავსებადობას და

უცხო სამართლის ნორმების თანმიმდევრულ გამოყენებას. ეს ნაბიჯები გაზრდის სამკვიდრო სამართლის ეფექტიანობას და გააუმჯობესებს მოქალაქეთა სამართლებრივ დაცულობას.

თავი 2. უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენება სამკვიდროს გაცემისას - საერთაშორისო პრაქტიკა

2.1. სამკვიდრო სამართლის რეგულაციები ევროკავშირის ქვეყნებში

ევროკავშირის სამკვიდრო სამართლის რეგულაციები, განსაკუთრებით რეგულაცია No. 650/2012, საერთაშორისო პრაქტიკაში მემკვიდრეობის სამართლის ჰარმონიზაციის მნიშვნელოვანი მაგალითია. იგი ამცირებს სამართლებრივ გაურკვევლობას და შესაძლებლობას აძლევს მემკვიდრეს ან მემკვიდრეობის დატოვებას, განსაზღვროს, რომელი ქვეყნის სამართალი გავრცელდეს კონკრეტულ შემთხვევაზე — ან გარდაცვლილის უკანასკნელი საცხოვრებელი ადგილის, ან მოქალაქეობის შესაბამისად. ეს ქმნის პროგნოზირებად და სტაბილურ სამართლებრივ გარემოს. თუმცა, ევროკავშირის წევრ ქვეყნებს შორის განსხვავებული სამართლებრივი ტრადიციები და ეროვნული პრინციპები — მაგალითად, forced heirship კონცეფციის არსებობა ან არარსებობა — გარკვეულ ბარიერებს ქმნის საერთო სტანდარტების პრაქტიკულ განხორციელებაში. ამ პრობლემას კიდევ უფრო ამძიმებს ტერმინოლოგიური და ინსტიტუციური განსხვავებები, რაც უცხო ქვეყანაში გაცემული სამართლებრივი აქტების აღიარებას ართულებს.

ევროპული მექანიზმები, როგორცაა ევროპის სამკვიდრო სერტიფიკატი, ხელს უწყობს სამართლებრივი ბარიერების შემცირებას, თუმცა სამართლებრივი შინაარსის ჰარმონიზაცია კვლავ გამოწვევად რჩება. ევროკავშირის რეგულაციები ხაზს უსვამს იმ ძირითად პრინციპებს, როგორცაა საკუთრების უფლება, თანასწორობა და ადამიანის უფლებათა დაცვა, რაც ქმნის სამართლებრივი ინტეგრაციის მდგრად საფუძველს.

საქართველოსთვის, როგორც ევროკავშირთან ასოცირებული ქვეყნისთვის, აღნიშნული გამოცდილება მემკვიდრეობის სამართლის რეფორმის პროცესში მნიშვნელოვანია. მიუხედავად იმისა, რომ პირდაპირი იმპლემენტაცია შეუძლებელია, ევროკავშირის პრინციპების ეტაპობრივი ინტეგრაცია ქართული სამართლებრივი პრაქტიკისა და

კანონმდებლობის ფარგლებში ხელს შეუწყობს სამართლებრივი სიცარიელის შევსებას და უცხო სამართლის ნორმების გამოყენების პროცესის გაუმჯობესებას.

შესაბამისად, საქართველოს სამკვიდრო სამართლის მოდერნიზება უნდა ეფუძნებოდეს ევროპული სტანდარტების ანალიზს, ადამიანის უფლებების დაცვასა და სამართლებრივი ჰარმონიზაციისაკენ მიმართულ მიზნობრივ პოლიტიკას, რაც უზრუნველყოფს საერთაშორისო სამართლებრივი ურთიერთობების უფრო ეფექტიან მართვას.

2.2. აშშ-ს სამკვიდრო სამართლის ნორმების თავისებურებები

აშშ-ის სამკვიდრო სამართალი ხასიათდება მკვეთრი დეცენტრალიზაციით, სადაც თითოეულ შტატს გააჩნია მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული დამოუკიდებელი რეგულაციები. ეს იწვევს სისტემურ განსხვავებებს უცხოური სამემკვიდრო ნორმების აღიარებასთან მიმართებით: ლიბერალური მიდგომა (კალიფორნია, ნიუ-იორკი): ეყრდნობა comity of nations პრინციპს და აღიარებს უცხოურ სამართალს, თუ ის არ ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს და კონსერვატიული მიდგომა (ტეხასი, ფლორიდა): უცხოურ ნორმებს აღიარებს მხოლოდ მათი ადგილობრივ სამართლებრივ და ეთიკურ პრინციპებთან სრული შესაბამისობის შემთხვევაში.

პროცედურული თვალსაზრისით, სირთულეებს ქმნის: 1. უცხოური დოკუმენტების ლეგალიზაცია. 2. სერტიფიცირებული თარგმნის მოთხოვნები. 3. სასამართლოს აქტიური ჩართულობა.

ფედერალურ დონეზე Uniform Probate Code წარმოადგენს სტანდარტიზაციის მცდელობას, თუმცა მისი გამოყენება არ არის სავალდებულო. საერთაშორისო საქმეებში ხშირად იყენებენ public policy exception პრინციპს, რაც უარყოფს უცხოურ სამართალს, თუ ის ეწინააღმდეგება ფუნდამენტურ ღირებულებებს.

სისტემური გამოწვევები ასევე ვლინდება გენდერული თანასწორობისა და ერთსქესიანი პარტნიორების უფლებების არაადეკვატური დაცვის სფეროში, განსაკუთრებით იმიგრანტთა შორის. აღნიშნული ფრაგმენტული და არაპროგნოზირებადი სამართლებრივი გარემო

მიუთითებს ეროვნული სახელმძღვანელო პრინციპების შემუშავების აუცილებლობაზე, რაც უზრუნველყოფს უცხოელ მემკვიდრეთა უფლებების უფრო ეფექტურ დაცვას და სამართლებრივ თანმიმდევრულობას.

2.3. სამკვიდრო სამართლის პრაქტიკა აზიის ქვეყნებში

აზიის ქვეყნების სამკვიდრო სამართალი მართლაც განსაკუთრებული კომპლექსურობით გამოირჩევა, რაც გამოწვეულია რეგიონში არსებული რელიგიური, კულტურული და სამართლებრივი სისტემების მრავალფეროვნებით. თქვენ მიერ წარმოდგენილი ტექსტი კარგად ასახავს ამ სფეროში არსებულ ძირითად საკითხებს.

ისლამური სამართლის ქვეყნებში მემკვიდრეობის საკითხები შარიათის პრინციპებით რეგულირდება, რაც ხშირად ქმნის წინააღმდეგობას თანამედროვე საერთაშორისო სტანდარტებთან. განსაკუთრებით პრობლემატურია გენდერული უთანასწორობის საკითხი, სადაც მამაკაცი მემკვიდრეები ხშირად უპირატეს მდგომარეობაში არიან ქალებთან შედარებით. აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნებში, კერძოდ ჩინეთსა და იაპონიაში, მართალია არსებობს თანამედროვე სამოქალაქო კოდექსები, მაგრამ პრაქტიკაში კვლავ მნიშვნელოვან როლს ასრულებს კონფუციანური ღირებულებები და ტრადიციული პრინციპები, რომლებიც ოჯახის ინტერესებს ინდივიდუალურ უფლებებზე მაღლა აყენებს.

სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნებში გავრცელებული სამართლებრივი დუალიზმი - სამოქალაქო და ჩვეულებითი სამართლის პარალელური მოქმედება - დამატებით ართულებს მემკვიდრეობის საკითხების მოწესრიგებას საერთაშორისო კონტექსტში.

საერთაშორისო სამართლებრივი თანამშრომლობის პერსპექტივიდან, აუცილებელია ისეთი მიდგომების შემუშავება, რომლებიც პატივს სცემს ადგილობრივ კულტურულ და რელიგიურ კონტექსტს, მაგრამ ამავედროულად უზრუნველყოფს გარკვეულ საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობას.

2.4. საერთაშორისო სასამართლოების გადაწყვეტილებები უცხო სამართლის ნორმების გამოყენებაზე

საერთაშორისო სასამართლოების პრაქტიკა მნიშვნელოვან პრეცედენტებს ქმნის მრავალეროვნული სამართლებრივი სისტემების ურთიერთდაღიარების სფეროში. უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების აღიარება ეფუძნება სამ ძირითად პრინციპს:

1. შესაბამისობის პრინციპი-უცხო სამართალი უნდა შეესაბამებოდეს განმხილველი ქვეყნის საჯარო წესრიგს
2. რეციპროციულობის პრინციპი - ორმხრივი აღიარების მექანიზმი, განსაკუთრებით ევროკავშირში.
3. ევროპული რეგულაციები - ერთიანი ჩარჩო საერთაშორისო აქტების აღიარებისთვის

ძირითად გამოწვევებს წარმოადგენს: საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვა, დოკუმენტების ლეგალიზაციის სირთულეები დაორმაგი დაბეგვრის პრობლემატიკა.

მნიშვნელოვანი სამართლებრივი კონცეფციებია: "ბოლო საცხოვრებელი ადგილის" პრინციპი (EU Succession Regulation-ით დამკვიდრებული), "Lex successionis" (მემკვიდრეობის რეგულირება მოქალაქეობის ქვეყნის სამართლით) და "Professio iuris" (პირის უფლება აირჩიოს მემკვიდრეობაზე გავრცელებადი სამართალი).

საქართველოსთვის პრიორიტეტულია გლობალურ სტანდარტებთან ჰარმონიზაცია და ეფექტიანი მექანიზმების განვითარება უცხო ქვეყნის სამართლებრივი ნორმების აღიარებისთვის.

თავი 3. საქართველოს სამკვიდრო სამართლის სისტემა და უცხო სამართლის ნორმების ინტეგრაცია

3.1. საქართველოს სამკვიდრო სამართლის ძირითადი პრინციპები

საქართველოს სამკვიდრო სამართალი, მიუხედავად სტრუქტურირებული საკანონმდებლო ბაზისა, მნიშვნელოვან პრაქტიკულ გამოწვევებს აწყდება. კვლევა გამოყოფს ხუთ ძირითად

პრობლემურ სფეროს:მეუღლეთა ქონებრივი უფლებები ხასიათდება სამართლებრივი ბუნდოვანებით ქორწინების პერიოდში შეძენილი ქონების სტატუსის განსაზღვრისას, რაც არაპროგნოზირებად სასამართლო პრაქტიკას იწვევს. ფაქტობრივი ქორწინების არასაკმარისი რეგულირება ქმნის სამართლებრივ ვაკუუმს მემკვიდრეობის საკითხებში იმ პირებისთვის, ვინც ოფიციალურად არ არის დარეგისტრირებული მეუღლედ. ქონებრივი უფლებების რეფორმა რჩება არასრულყოფილი, ვერ პასუხობს თანამედროვე საერთაშორისო სტანდარტებს და საჭიროებს შემდგომ განვითარებას. მეუღლეთა ქონებრივი ვალდებულებების ბუნდოვანი რეგულირება ახანგრძლივებს სამკვიდრო დავებს და ართულებს სამართლებრივ პროცესებს. სავალდებულო წილის რეგულირების პრობლემები პრაქტიკაში ხშირად იწვევს კანონით დაცული მემკვიდრეების უფლებების დარღვევას. საქართველოს სამკვიდრო სამართალი საჭიროებს მნიშვნელოვან საკანონმდებლო დახვეწას, რათა უზრუნველყოფილი იქნას მემკვიდრეთა უფლებების ეფექტიანი დაცვა, შემცირდეს სამართლებრივი გაურკვევლობა და ამალდეს სასამართლო გადაწყვეტილებების პროგნოზირებადობა.

3.2. უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენების პრაქტიკა საქართველოში

საქართველოში უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენება სამკვიდრო სამართლის კონტექსტში ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს, რაც დაკავშირებულია როგორც სამართლებრივი თვალსაზრისით არსებულ გამოწვევებთან, ასევე პრაქტიკული გამოცდილების სიმცირესთან. აღნიშნული ქვეთავში განხილულია საქართველოში უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენების პრაქტიკულ ასპექტები, განსაკუთრებით სამკვიდრო სამართლის კონტექსტში. ტექსტში აღნიშნულია, რომ მიუხედავად საერთაშორისო კერძო სამართლის პრინციპების ფორმალური აღიარებისა, რეალურ საქმეებში უცხო ქვეყნის სამართლის გამოყენება არათანმიმდევრულად ხორციელდება.ავტორთა მიხედვით, აღნიშნული პრაქტიკის მთავარი გამოწვევებია: ტექნიკური და სისტემური ბარიერები, ტერმინოლოგიური განსხვავებები, სათანადო ცოდნისა და ინსტიტუციური მხარდაჭერის ნაკლებობა. განხილულია ისეთი საკითხები, როგორიცაა მემკვიდრეთა უდიდობის გამოვლენა, მემკვიდრეობაზე უარის თქმა და ორიურისდიქციას შორის მემკვიდრეობის გადანაწილებასთან დაკავშირებული სირთულეები.

აღნიშნულ ქვეთავში ასევე მიმოხილულია ტერმინოლოგიური პრობლემები ქართულ და უცხოურ სამეცნიერო სამართალს შორის, რაც ართულებს უცხო სამართლის ნორმების სათანადოდ ინტერპრეტაციასა და გამოყენებას. მნიშვნელოვან პრობლემად წარმოჩენილია ანდერძის საერთაშორისო ასპექტების განხილვა, რადგან არ არსებობს საკმარისი მექანიზმები უცხოურ სამართლებრივ სისტემაში შედგენილი დოკუმენტების ნამდვილობის შესამოწმებლად.

დასკვნით ნაწილში ხაზგასმულია, რომ საქართველოს სასამართლო სისტემაში უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენება ჯერ კიდევ არასისტემურია და საჭიროებს როგორც საკანონმდებლო ცვლილებებს, ისე პროფესიული განათლების გაძლიერებას და ინსტიტუციურ მხარდაჭერას, რათა უზრუნველყოფილ იქნას სამართლიანობის, სამართლებრივი პროგნოზირებადობისა და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობის მაღალი ხარისხი.

3.3. საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისობა საერთაშორისო სტანდარტებთან

წინამდებარე ქვეთავი კრიტიკულად აანალიზებს საქართველოს სამეცნიერო სამართლის შესაბამისობას საერთაშორისო სტანდარტებთან. ტექსტი წარმოაჩენს სამეცნიერო სამართლის, როგორც ტრანსნაციონალური ხასიათის მქონე სფეროს მნიშვნელობას თანამედროვე ეპოქაში. კვლევა აღნიშნავს, რომ საქართველოს სამეცნიერო სამართალში კვლავ შეიმჩნევა საბჭოთა სამართლებრივი მემკვიდრეობის გავლენა, რაც ხელს უშლის ევროკავშირის სტანდარტებთან სრულ ინტეგრაციას. იდენტიფიცირებულია რამდენიმე კრიტიკული პრობლემა: (1) ევროპული სამეცნიერო სერტიფიკატის მსგავსი მექანიზმის არარსებობა; (2) "lex successionis" პრინციპის არასთანადო იმპლემენტაცია; (3) ადამიანის უფლებათა დაცვის მექანიზმების არასაკმარისი ინსტიტუციური გარანტიები; (4) უცხო ქვეყნის მოქალაქეების ქონებრივი უფლებების რეალიზების ბიუროკრატიული ბარიერები. ავტორი მიუთითებს, რომ საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისობა საერთაშორისო სტანდარტებთან ხასიათდება ფრაგმენტულობით და არასისტემურობით. პრობლემის გადაჭრისათვის აუცილებელია კონცეპტუალური ცვლილება სამართლებრივ კულტურაში, რაც გულისხმობს არა მხოლოდ კანონმდებლობის მოდერნიზაციას, არამედ პროფესიული კადრების მომზადებას და ინსტიტუციური მექანიზმების

გამდიდრებას, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს მემკვიდრეთა სამართლებრივი დაცულობა, მიუხედავად მათი მოქალაქეობისა თუ სტატუსისა.

3.4. სამართლებრივი პრობლემები და გამოწვევები უცხო სამართლის ნორმების გამოყენებისას

წარმოდგენილი ტექსტი განიხილავს უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენებასთან დაკავშირებულ პრობლემებს საქართველოს სამემკვიდრეო სამართლის სივრცეში. კვლევა ანალიზებს იმ კონცეპტუალურ და პრაქტიკულ ხარვეზებს, რომლებიც ხელს უშლის საერთაშორისო სამემკვიდრეო სამართლის ეფექტურ ინტეგრაციას.

ნაშრომში გამოყოფილია შემდეგ ძირითად პრობლემები: 1.სამართლებრივი სისტემის კონცეპტუალური გაუმართაობა, რომელიც განპირობებულია საბჭოთა სამართლებრივი ტრადიციების გავლენით 2.შედარებითი სამართლებრივი ანალიზის ნაკლებობა სასამართლო პრაქტიკაში.3.უცხო სამართლის გამოყენების ინსტიტუციონალიზებული პროცედურების არარსებობა.4. სამართლებრივი განათლების სისტემის არაადეკვატურობა საერთაშორისო კერძო სამართლის სფეროში.5. უცხო სამართლის სანდო დადგენისა და მისი წყაროების იდენტიფიცირების სირთულეები.6.კოლიზიური სიტუაციები, როდესაც უცხო სამართლის ნორმები ეწინააღმდეგება ქართულ სამართლებრივ და ეთიკურ სტანდარტებს.7.იურისტებისა და მოსამართლეების არასაკმარისი პროფესიული მომზადება კომპარატიულ სამართალში.8.დიგიტალური და ელექტრონული აქტივების მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული საკითხების დაურეგულირებლობა9. სასამართლო გადაწყვეტილებების სტანდარტიზაციის ნაკლებობა

კვლევა იძლევა იმის თქმის შესაძლებლობას, რომ საჭიროა სისტემური რეფორმები, რომლებიც მოიცავს არა მხოლოდ ნორმატიულ ცვლილებებს, არამედ პრაქტიკული გამოყენების მექანიზმებს, სასამართლო კორპუსისა და ადვოკატთა გადამზადებას, უცხო ქვეყნის სამართლის დოკუმენტების თარგმნისა და ექსპერტიზის მექანიზმების დანერგვას. რეკომენდებულია საერთაშორისო თანამშრომლობის გაღრმავება, მათ შორის ისეთი მექანიზმების დანერგვა, როგორიცაა ევროპული მემკვიდრეობის სერტიფიკატი.

3.5. საერთაშორისო კონვენციები, აქტები და სასამართლო პრაქტიკა უცხო ქვეყნის სამართლის ინტეგრაციის კონტექსტში

3.5.1. ჰააგის 1989 წლის კონვენცია და მისი როლი საქართველოში

ჰააგის 1989 წლის კონვენცია "სამკვიდრო ქონებასთან დაკავშირებით გამოსაყენებელი სამართლისა და საერთაშორისო ადმინისტრირების შესახებ" წარმოადგენს მნიშვნელოვან საერთაშორისო ინსტრუმენტს, რომელიც ემსახურება ტრანსნაციონალური სამემკვიდრეო საქმეების ჰარმონიზაციას. კონვენციის ორი ძირითადი ფუნქციაა: გამოსაყენებელი სამართლის არჩევის მეთოდოლოგიის განსაზღვრა და სამკვიდრო საქმეებზე მიღებული გადაწყვეტილებების საერთაშორისო აღიარებისა და აღსრულების მექანიზმების დადგენა.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველო არ არის კონვენციის წევრი, მისი პრინციპები მნიშვნელოვანია ქართული სამემკვიდრეო სამართლის განვითარებისთვის, განსაკუთრებით საერთაშორისო ელემენტის მქონე საქმეებში. რეკომენდებულია ეროვნული კანონმდებლობის ჰარმონიზაცია კონვენციის პრინციპებთან და სამართლებრივი ცნობიერების ამაღლება, რაც ხელს შეუწყობს საერთაშორისო სტანდარტების ეფექტიან იმპლემენტაციას.

3.5.2. ევროპული რეგულაცია No 650/2012 (Brussels IV) და მისი გავლენა საქართველოს სამკვიდრო სამართალზე

ევროპული რეგულაცია No 650/2012, რომელიც ასევე ცნობილია როგორც Brussels IV, არის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი სამართლებრივი რეგულაცია ევროკავშირში, რომელიც ეხება მემკვიდრეობის საკითხებს. რეგულაცია შექმნილია მემკვიდრეობითი პროცესების გასამარტივებლად და უზრუნველყოფს ერთიან სამართლებრივ ჩარჩოს ევროკავშირის მასშტაბით. მისი ცენტრალური პრინციპია "habitual residence" (მკვიდრობის ადგილი), რომლის მიხედვითაც გამოსაყენებელი სამართალი განისაზღვრება გარდაცვლილის მუდმივი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. რეგულაცია ითვალისწინებს ევროპული სამემკვიდრეო მოწყობის გამოყენებას, რაც მნიშვნელოვნად ზრდის პროცესების ეფექტიანობას და მოქნილობას ევროკავშირის საზღვრებში.

საქართველოსთვის, მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყანა არ არის ევროკავშირის წევრი, Brussels IV-ის რეგულაცია იძენს მნიშვნელობას იმ შემთხვევებში, როდესაც საქართველოს მოქალაქეებს გააჩნიათ ქონება ევროკავშირის ტერიტორიაზე. ნაშრომი ხაზს უსვამს, რომ საქართველოს სამართლებრივმა სისტემამ უნდა განახორციელოს ამ რეგულაციის პრინციპების ინტეგრირება ევროკავშირის სამართლებრივ სტანდარტებთან ჰარმონიზაციის მიზნით. აღნიშნული პროცესი ხელს შეუწყობს მოქალაქეთა უფლებების დაცვასა და ტრანსნაციონალური ქონების მემკვიდრეობის ეფექტურ ადმინისტრირებას.

3.5.3. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს და სხვა სასამართლოების გადაწყვეტილებები უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების ინტეგრაციის საკითხებზე

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები, რომლებიც ეხება უცხო სამართლის ნორმების გამოყენებას სამკვიდრო საქმეებში, მნიშვნელოვანი სამართლებრივი კონტექსტია, რომელიც პირდაპირ აისახება საქართველოში უცხო ქვეყნის სამართლის აღიარებისა და გამოყენების პრაქტიკაში. აღნიშნულ ქვეთავში განხილულია ორი მნიშვნელოვანი სასამართლო გადაწყვეტილება, ესენია: გადაწყვეტილება №ას-559-530-2015 (2015 წლის 23 ოქტომბერი) და გადაწყვეტილება №ას-1685-1579-2012 (2013 წლის 4 თებერვალი). პირველი გადაწყვეტილება ეხება უცხო ქვეყნის მოქალაქის სამკვიდროს გახსნასთან დაკავშირებით გამოსაყენებელ სამართალს, ხოლო მეორე აანალიზებს კოლიზიური ნორმების გამოყენებას მულტიურისდიქციული სამკვიდრო ქონების შემთხვევაში.

პირველ გადაწყვეტილებაში სასამართლომ დაადგინა, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1371-ე და 1381-ე მუხლები არ ითვალისწინებენ პირდაპირ საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმების გამოყენებას უცხო ქვეყნის მოქალაქის საქართველოში არსებული ქონების მემკვიდრეობისას. მეორე გადაწყვეტილებაში კი, სასამართლომ განამტკიცა სამკვიდროს ერთიანობის პრინციპი და დაადგინა, რომ მამკვიდრებლის მოქალაქეობის ქვეყნის სამართალი გამოიყენება მთელ სამკვიდრო მასაზე, მიუხედავად ქონების ადგილმდებარეობისა.

ტექსტის ანალიზიდან გამომდინარე, მოკლე დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოს სასამართლო სისტემა ჯერ კიდევ არ არის

სრულად მზად ეფექტიანად გამოიყენოს უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმები. გამოკვეთილია სისტემური გამოწვევები, მათ შორის ორმაგი მოქალაქეობის შემთხვევებში სამკვიდრო საკითხების გადაწყვეტა და საერთაშორისო სამემკვიდრეო საკითხებში სამართლებრივი რეგულაციების გაძლიერების აუცილებლობა. ნაშრომი ხაზს უსვამს კომპლექსური მიდგომის მნიშვნელობას საქართველოს სამართლებრივი სისტემის გლობალურ სამართლებრივ სივრცეში ინტეგრაციისთვის.

3.5.4. ევროპული სასამართლოების გადაწყვეტილებები და მათი მნიშვნელობა საქართველოს სამკვიდრო სამართალში უცხო სამართლის ნორმების გამოყენების პროცესში

ევროპული სასამართლოების გადაწყვეტილებები დიდ გავლენას ახდენენ საერთაშორისო კერძო სამართალზე, მათ შორის მემკვიდრეობის საკითხებზე. აღნიშნულ ქვეთავში განხილულია საერთაშორისო სასამართლოების მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებები და მათი გავლენა როგორც ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში სამართლის ერთგვაროვან ინტეგრაციაზე, ასევე საქართველოს სამართლებრივ სისტემაზე.

განხილულია შემდეგი საქმეები: C-218/16 (Kubicka) - განმარტავს, რომ ანდერძის ფორმა უნდა შეესაბამებოდეს იმ სახელმწიფოს ეროვნულ სამართალს, სადაც ის შედგება, მიუხედავად იმისა, სად მდებარეობს ქონება. 2- C-558/16 (Mahnkopf) - ადგენს, რომ მემკვიდრეობის სამართალი პირდაპირ უნდა უკავშირდებოდეს იმ ქონების იურისდიქციას, რომელზეც ეს სამართალი ვრცელდება. 3-C-20/17 (Oberle) - განსაზღვრავს, რომ იურისდიქცია მემკვიდრეობის საქმეებზე უნდა განისაზღვროს იმ ქვეყნის კანონმდებლობით, სადაც მემკვიდრეობა გადადის. ასევე განხილულია ცალკეული ქვეყნების უმაღლესი სასამართლოების გადაწყვეტილებები: 1-გერმანიის ფედერალური სასამართლოს (BGH) გადაწყვეტილება XII ZB 530/17 - ადგენს, რომ საერთაშორისო მემკვიდრეობის პრინციპები უნდა იყოს ჰარმონიზებული ეროვნულ კანონმდებლობასთან. 2-საფრანგეთის საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება No. 11-26.929 - განსაზღვრავს, რომ საერთაშორისო მემკვიდრეობის საკითხებში ქვეყნები ინარჩუნებენ საკუთარ კანონმდებლობას, თუმცა მემკვიდრეობითი საკითხები უნდა იყოს აღიარებული ყველა შესაბამის სახელმწიფოში.

ეს გადაწყვეტილებები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს საქართველოს სამართლებრივ სისტემაზე, განსაკუთრებით ისეთ შემთხვევებში, როდესაც საქმე ეხება სხვადასხვა იურისდიქციაში მდებარე ქონებას ან სხვადასხვა ქვეყანაში მცხოვრებ მემკვიდრეებს.

3.5.5. ევროპული და საქართველოს სასამართლოების გადაწყვეტილებები სავალდებულო წილის შესახებ

სავალდებულო წილის საკითხი წარმოადგენს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ასპექტს საერთაშორისო მემკვიდრეობით სამართალში, განსაკუთრებით, როდესაც საქმე ეხება სხვადასხვა სამართლებრივი სისტემისა და კულტურის ქვეყნებს. ევროპული სასამართლოების გადაწყვეტილებები ამ მხრივ ხშირად ასახავს რთულ სამართლებრივ დილემებს საჯარო წესრიგსა და ეროვნულ კანონმდებლობებთან მიმართებაში.

ევროკავშირის სასამართლოების გადაწყვეტილებები: **ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილება C-404/14 (Matoušková)** - სასამართლომ დაადგინა, რომ სავალდებულო წილის უფლების შემზღუდველი საკანონმდებლო ნორმები შეიძლება აფერხებდეს უცხო ქვეყნის სამართლის ეფექტურ გამოყენებას, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ ქვეყნებისთვის, სადაც სავალდებულო წილი სოციალური უსაფრთხოების ელემენტს წარმოადგენს. და **გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება 1 BvR 1644/00** - სასამართლომ დაადგინა, რომ სავალდებულო წილის უფლება (Pflichtteil) კონსტიტუციურად დაცულია და უცხო ქვეყნის სამართლის გამოყენება, რომელიც ამ უფლებას უგულებელყოფს, შეიძლება ეწინააღმდეგებოდეს საჯარო წესრიგს.

ინგლისური სამართლის სისტემის გადაწყვეტილებები

Jeffri Bolckiah v KPMG [1999] 2 AC 222 - ბრიტანულმა სასამართლომ განიხილა უცხო ქვეყნის სამართლის პრინციპების აღიარების საკითხი, როდესაც მათი კონცეფციები ეწინააღმდეგება ინგლისურ სამართალს, კერძოდ სავალდებულო წილთან მიმართებაში.

საქართველოს სასამართლოების გადაწყვეტილებები: საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება №ას-1036-986-2017 - სასამართლომ დაადგინა, რომ მიუხედავად ქონების უცხო ქვეყანაში მდებარეობისა, საქართველოს სამართალი უნდა იყოს უზენაესი სავალდებულო წილის უფლების უზრუნველყოფის საკითხში. და საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება №ას-979-940-2013 - სასამართლომ დაადგინა, რომ საქართველოს მოქალაქეებმა უნდა მიიღონ კანონით გათვალისწინებული სავალდებულო წილი, მიუხედავად სამკვიდროში უცხო ქვეყნის ელემენტების არსებობისა, თუმცა საერთაშორისო ნორმებისა და საქართველოს შიდა სამართლის შეჯერება აუცილებელია.

3.6. სავალდებულო წილის ინსტიტუტის როლი და მნიშვნელობა ქართულ სამემკვიდრეო სამართალში

სავალდებულო წილი წარმოადგენს მემკვიდრეობითი სამართლის მნიშვნელოვან ინსტიტუტს, რომელიც უზრუნველყოფს ბალანსს ანდერძის თავისუფლებასა და ოჯახის წევრების ქონებრივი ინტერესების დაცვას შორის. ეს არის კანონით გარანტირებული მინიმუმი, რომელიც ეკუთვნის კანონმდებლობით განსაზღვრულ პირებს, მიუხედავად მამკვიდრებლის ანდერძით გამოხატული ნებისა.

ქართული სამემკვიდრეო სამართალი აღიარებს სავალდებულო წილის ინსტიტუტს, თუმცა მისი რეგულირება გარკვეულ ხარვეზებს შეიცავს ევროპულ სტანდარტებთან შედარებით. განსხვავებით გერმანიისა და საფრანგეთისგან, სადაც არსებობს ამ ინსტიტუტის დაცვის მყარი მექანიზმები, ქართული კანონმდებლობა საჭიროებს დახვეწას პრაქტიკული იმპლემენტაციის კუთხით. საერთაშორისო ტრანზაქციებში ხშირად წარმოიშობა კოლიზიები სხვადასხვა ქვეყნის სამართლებრივ სისტემებს შორის სავალდებულო წილის განსხვავებული რეგულირების გამო. ამ პრობლემის გადაჭრა მოითხოვს კოლიზიური სამართლის ნორმების ეფექტიან გამოყენებას და გარკვეულ ჰარმონიზაციას.

ქართული სამემკვიდრეო სამართლის განვითარებისთვის მნიშვნელოვანია ევროპული გამოცდილების გაზიარება და საკანონმდებლო ბაზის განახლება, რაც უკეთ დააბალანსებს მამკვიდრებლის ავტონომიისა და ოჯახის წევრების ინტერესების დაცვას. მიზანშეწონილია მოქნილი მიდგომების დანერგვა, რომლებიც

გაითვალისწინებს თანამედროვე სოციალურ-ეკონომიკურ რეალობას და უზრუნველყოფს მემკვიდრეთა უფლებების ეფექტიან დაცვას.

თავი 4. უცხო სამართლის ნორმების გამოყენების სამართლებრივი შედეგები და გამოწვევები

4.1. სამკვიდროს მიღებასთან დაკავშირებული იურიდიული რისკები და კონფლიქტები

საერთაშორისო სამართლებრივ პრაქტიკაში სამკვიდროს მიღებასთან დაკავშირებული რისკები და კონფლიქტები მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საქმე ეხება უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენებას. სამართლებრივი კოლიზიების ძირითად სფეროებად გამოიყოფა:

1. **კანონთა ურთიერთწინააღმდეგობა** - როდესაც მემკვიდრეობის პროცესში მონაწილეობს სხვადასხვა იურისდიქცია (მაგ., გარდაცვლილის მოქალაქეობის ქვეყანა და ქონების ადგილმდებარეობის ქვეყანა), წარმოიშობა ე.წ. "კონფლიქტური ნორმები", რაც ართულებს მემკვიდრეობის პროცესს.
2. **ქონების კლასიფიკაციის განსხვავებები** - სხვადასხვა სამართლებრივ სისტემაში ქონების ტიპები (მატერიალური, არამატერიალური, ციფრული) განსხვავებულად რეგულირდება. მაგალითად, ლიტვაში მემკვიდრეობა მოიცავს ინტელექტუალურ საკუთრებასაც, რაც არ არის უნივერსალურად აღიარებული.
3. **სავალდებულო წილის რეგულირების განსხვავებები** - პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში (მათ შორის საქართველოში) სავალდებულო წილის პრინციპი მკაცრად არის დაცული, მაშინ როდესაც დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში (დიდი ბრიტანეთი, ნიდერლანდები) პრიორიტეტი ენიჭება ანდერძის თავისუფლებას.
4. **ქონების ლეგალიზაციისა და რეგისტრაციის პრობლემები** - საჭირო დოკუმენტების დადასტურება და სამართლებრივი პროვენანსის გატარება ხშირად დაკავშირებულია რთულ ბიუროკრატიულ პროცედურებთან, რაც დამატებით რესურსებს მოითხოვს.
5. **გენდერული და კულტურული ფაქტორები** - ზოგიერთ ქვეყანაში (მაგ., ინდონეზიაში) მემკვიდრეობის გადანაწილება ეფუძნება

ტრადიციულ წესრიგს, რაც ხშირად იწვევს გენდერულ დისკრიმინაციას.

6. **საგადასახადო რეგულაციების განსხვავება** - სხვადასხვა ქვეყანაში მოქმედებს განსხვავებული მემკვიდრეობის გადასახადის სისტემები, რამაც შესაძლოა გამოიწვიოს ორმაგი დაბეგვრა.

მემკვიდრეობის საკითხებში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს "lex successionis" პრინციპი, რომელიც გულისხმობს მემკვიდრეობის რეგულირებას გარდაცვლილის ცხოვრების უკანასკნელი ადგილის სამართლის მიხედვით. თუმცა, სხვადასხვა ქვეყნებში არსებული განსხვავებული მიდგომები ქმნის ორმაგ ინტერპრეტაციებს.

4.2. უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენების გავლენა მემკვიდრეობის პროცესზე

ნაშრომი იკვლევს საერთაშორისო მემკვიდრეობით სამართალში უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენების მნიშვნელობასა და ანალიზს. ნაშრომში განხილულია სამართლებრივი სისტემების განსხვავებული მიდგომები მემკვიდრეობითი საკითხებისადმი და მათი გავლენა ტრანსნაციონალურ მემკვიდრეობით ურთიერთობებზე.

ქვეთავში გამოყოფილია რამდენიმე მნიშვნელოვანი პრობლემა:

1. **სამართლებრივი პრინციპების კოლიზია** - დასავლურ სამართლებრივ სისტემებში უპირატესობა ენიჭება გარდაცვლილის ნების დაცვას, ხოლო რიგ აზიურ და პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში მოქმედებს სავალდებულო წილის სისტემა, რაც ზღუდავს ანდერძით ქონების განაწილების თავისუფლებას.
2. **სამართლებრივი პროგნოზირებადობის კრიზისი** - ერთსა და იმავე მემკვიდრეობით ქონებაზე შესაძლებელია რამდენიმე სახელმწიფოს სასამართლოს იურისდიქციის ერთდროული გავრცელება, რაც ართულებს სამართლებრივ პროცესს.
3. **დოკუმენტაციის ლეგალიზაციის პრობლემა** - უცხოეთში შედგენილი ანდერძების აღიარებისთვის ხშირად საჭიროა დამატებითი პროცედურების გავლა (ჰააგის აპოსტილი, ნოტარიული დამოწმება), რაც ართულებს პროცესს.

4. **კულტურული სპეციფიკის გაგენა** - სხვადასხვა ქვეყანაში მემკვიდრეობის განაწილების კულტურული და რელიგიური თავისებურებები მნიშვნელოვნად განსხვავდება, რაც დამატებით სირთულეებს ქმნის.

კვლევაში პოზიტიურ ტენდენციად განხილულია ევროკავშირის შიგნით მიმდინარე სამართლებრივი ჰარმონიზაციის პროცესი, კერძოდ: ევროკავშირის Succession Regulation No. 650/2012, რომელიც ადგენს, რომ მემკვიდრეობის სამართლებრივი ჩარჩო განისაზღვრება გარდაცვლილის უკანასკნელი საცხოვრებელი ადგილის კანონმდებლობით და ევროპული მემკვიდრეობის სერტიფიკატის შემოღება, რომელიც აღიარებულია ყველა წევრ ქვეყანაში. საქართველოს კონტექსტში აღსანიშნია, რომ მიუხედავად იმისა, რომ მოქმედი კანონმდებლობა უცხო სამართლის აღიარებას არ კრძალავს, პრაქტიკაში ქართული სასამართლოები ხშირად თავს არიდებენ უცხო სამართლის ნორმების ინტერპრეტაციას.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენება მემკვიდრეობის პროცესზე შეიძლება გახდეს როგორც სამართლებრივი სტაბილურობის საფუძველი, ასევე დამატებითი დაბრკოლებების წყარო სხვადასხვა სამართლებრივ სისტემებს შორის არსებული განსხვავებების გამო.

4.3. უცხო სამართლის ნორმების გამოყენების სამართლებრივი შედეგები საქართველოში

გლობალიზაციის ეპოქაში ტრანსნაციონალური მემკვიდრეობითი ურთიერთობები სულ უფრო აქტუალური ხდება მოქალაქეების, ქონებისა და მემკვიდრეების მზარდი საერთაშორისო მობილობის გამო.

სამემკვიდრეო სამართალში არსებობს ფუნდამენტური წინააღმდეგობები:

- დასავლური სისტემები პრიორიტეტს ანიჭებენ ანდერძის თავისუფლებას
- აზიური და პოსტსაბჭოთა ქვეყნები იცავენ სავალდებულო წილის ინსტიტუტს

საქართველოს სასამართლო სისტემა არასაკმარისად არის მომზადებული რთული ტრანსნაციონალური დავებისთვის: აღინიშნება კომპეტენციის დეფიციტი, საერთაშორისო სტანდარტების არასრული ინტეგრაცია, დოკუმენტაციის ლეგალიზაციის პრობლემები და სავალდებულო წილის რეგულირების ხარვეზები.

ევროკავშირში მიმდინარეობს სამართლებრივი ჰარმონიზაცია Succession Regulation No. 650/2012-ისა და ევროპული მემკვიდრეობის სერტიფიკატის მეშვეობით, რაც უზრუნველყოფს ერთიან მიდგომასა და ტრანსნაციონალურ აღიარებას.

უცხო ქვეყნის სამართლის გამოყენებისას გარდაცვლილის ნება ხშირად ექვემდებარება ადგილობრივ რეგულაციებს, განსაკუთრებით სავალდებულო წილის კონტექსტში.

საერთაშორისო კერძო სამართლის გამოწვევაა არა მხოლოდ ფორმალური კოლიზიების აღმოფხვრა, არამედ შინაარსობრივი ბალანსის მიღწევა გარდაცვლილის ნებასა და მემკვიდრეთა მინიმალურ სოციალურ დაცვას შორის, რაც მოითხოვს როგორც სამართლებრივ რეფორმებს, ისე პოლიტიკურ ნებასა და საერთაშორისო სამართლებრივი კულტურის განვითარებას.

თავი 5. კვლევის შედეგები და ანალიზი

კვლევა ეფუძნება 200 რესპონდენტის გამოკითხვას და იკვლევს უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენების პრაქტიკას სამკვიდრო სამართალში საქართველოში.

1. სამემკვიდრო პროცესში მონაწილეთა გამოცდილება:

- 34% რესპონდენტს ჰქონდა შეხება უცხო ქვეყნის იურისდიქციაში სამემკვიდრო ქონების მიღებასთან
- 37% შემთხვევაში პროცესი განხორციელდა მხოლოდ საქართველოს შიდა ნორმებით

2. სამართლებრივი ცნობადობის დეფიციტი:

- მხოლოდ 21% რესპონდენტს აქვს სრული ცოდნა უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენების შესაძლებლობაზე

- სამართლებრივი ცნობადობის ინდექსი ზომიერად დაბალია (1.73/3.0)
 - გენდერული უთანასწორობა: მამაკაცების სამართლებრივი ცნობადობის ინდექსი (2.12) აღემატება ქალების მაჩვენებელს (1.84)
3. **სისტემური პრობლემები:**
- 49% რესპონდენტის თანახმად, უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენება დაკავშირებულია მნიშვნელოვან პრაქტიკულ სირთულეებთან
 - 43% არ ენდობა სასამართლოს კომპეტენციას უცხო სამართლის ნორმების სათანადოდ გამოყენებაში
 - 58% მიიჩნევს, რომ მოქმედი კანონმდებლობა ვერ უზრუნველყოფს უცხო სამართლის ნორმების ეფექტურ ინტეგრაციას
4. **კორელაციური ანალიზის შედეგები:**
- სუსტი კორელაცია ($r = 0.0086$) სამართლებრივ ცოდნასა და უცხო სამართლის გამოყენების სირთულის აღქმას შორის
 - სუსტი დადებითი კორელაცია ($r = 0.1053$) სამართლებრივ ინფორმირებულობასა და სასამართლოს მიმართ ნდობას შორის
 - სუსტი უარყოფითი კორელაცია ($r = -0.135$) გამოყენების სირთულესა და სასამართლოს ეფექტიანობის აღქმას შორის

ძირითადი რეკომენდაციები

1. **საკანონმდებლო რეფორმა:**
 - ცალკე კანონის შექმნა "სამემკვიდრო სამართლის საერთაშორისო ასპექტების რეგულაციის შესახებ"
 - დოკუმენტაციის ლეგალიზაციის წესების გამარტივება
2. **სასამართლო სისტემის გაძლიერება:**
 - სპეციალური გადამზადების პროგრამები მოსამართლეებისა და ადვოკატებისთვის
 - სპეციალიზებული სამოქალაქო კოლეგიების შექმნა
3. **გენდერული უთანასწორობის აღმოფხვრა:**
 - თანაბარი წვდომა სამართლებრივ კონსულტაციებზე
 - უფასო დახმარების სერვისებზე ხელმისაწვდომობა
4. **ციფრული ინფრასტრუქტურის განვითარება:**

- ანდერძების ელექტრონული რეესტრის შექმნა
- აპოსტილის ონლაინ სისტემის დანერგვა

5. საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერება:

- მრავალმხრივი ხელშეკრულებები მემკვიდრეობის ნორმების ორმხრივი აღიარების შესახებ
- თანამშრომლობის გაძლიერება ჰააგის კონფერენციასთან

კვლევის შედეგები ადასტურებს, რომ საქართველოს სამართლებრივი სისტემის მოდერნიზაცია აუცილებელია გლობალიზაციის პირობებში ტრანსნაციონალური მემკვიდრეობის შემთხვევების გასამკლავებლად.

დასკვნა და რეკომენდაციები

დასრულებული კვლევა წარმოადგენდა სამართლებრივი და ემპირიული ანალიზის საფუძველზე დაფუძნებულ მცდელობას, შეეფასებინა უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენების პრაქტიკა მემკვიდრეობით საქმეებში და ამ პროცესის სამართლებრივი ინტეგრაცია საქართველოში. როგორც თეორიულმა ლიტერატურის მიმოხილვამ, ისე რაოდენობრივმა კვლევამ ნათლად წარმოაჩინა, რომ უცხო სამართლის აღიარება და გამოყენება კვლავ რჩება ქართული სამართლის ერთ-ერთ ყველაზე რთულად დარეგულირებულ და პრაქტიკულად შეზღუდულ ასპექტად.

კვლევამ აჩვენა, რომ უცხო ქვეყნის სამართლის გამოყენება სამკვიდრო პროცესებში საჭიროებს არა მხოლოდ სამართლებრივ რეგულირებას, არამედ მყარი ინსტიტუციური მხარდაჭერის შექმნას, რომელიც შესაძლებლობას მისცემს სასამართლოებს, ადვოკატებსა და მოქალაქეებს, ეფექტიანად და დაბრკოლებების გარეშე გამოიყენონ საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმები. გამოკითხვის შედეგად მიღებული მონაცემები ცხადყოფს, რომ საზოგადოების მხოლოდ მცირე ნაწილს აქვს სრული სამართლებრივი ცოდნა ამ საკითხზე (21%), რაც აშკარად მიუთითებს ცნობადობის პრობლემაზე. პრაქტიკულ ბარიერებად დასახელდა დოკუმენტაციის ლეგალიზაცია, სასამართლოს კომპეტენციის საკითხი, ასევე ანდერძის ფორმალური აღიარების სირთულე. ამავდროულად, მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი (58%) მიიჩნევს, რომ მოქმედი კანონმდებლობა არ ქმნის საკმარის სამართლებრივ ჩარჩოს უცხო ნორმების გამოყენებისთვის, ხოლო 71% ემხრობა კანონმდებლობის რეფორმას. ეს მიგვანიშნებს სამართლებრივი საჭიროებების ფართო საზოგადოებრივ აღქმაზე.

რაც შეეხება ჰიპოთეზების შეფასებას, ორივე წარმოდგენილი ჰიპოთეზა კვლევის შედეგად დადასტურდა: **1. პირველი ჰიპოთეზა** — იმის შესახებ, რომ საქართველოში უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების ინტეგრაცია არასაკმარისად არის დარეგულირებული და იწვევს სამართლებრივ გაურკვევლობას — ემპირიული მონაცემებით მკაფიოდ დასტურდება როგორც პრაქტიკული სირთულეებით, ისე სასამართლო სისტემაში უნიფიცირებული მიდგომების არარსებობით. **2. მეორე ჰიპოთეზა** — რომელიც მიიჩნევდა, რომ საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით შესაძლებელია რეფორმა, რომელიც გაამარტივებს უცხო სამართლის გამოყენებას — ამ მოსაზრებას ეთანხმება რესპონდენტთა აბსოლუტური უმრავლესობა. ამგვარად, საზოგადოების მზაობა და საერთაშორისო გამოცდილება ქმნის რეალურ საფუძველს სამართლებრივი სისტემის გაუმჯობესებისთვის.

მნიშვნელოვანი დასკვნები, რაც გამოიკვეთა ნაშრომიდან:

1. სამართლებრივი ცნობიერების დაბალი დონე:

ერთ-ერთი ყველაზე თვალსაჩინო დასკვნა, რაც კვლევის პროცესში გამოიკვეთა, არის სამართლებრივი ცნობიერების საერთო სიმწირე იმ საკითხზე, თუ რამდენად და როგორ შეიძლება საქართველოში გამოყენებულ იქნეს უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმები. 200 გამოკითხულიდან მხოლოდ 21%-მა დაადასტურა, რომ სრულად იცის ეს შესაძლებლობა, 41%-ს ჰქონდა მხოლოდ ზოგადი წარმოდგენა, ხოლო 38%-ს საერთოდ არ ჰქონდა ინფორმაცია. ამ მაჩვენებლებმა მკაფიოდ დაგვანახა, რომ უცხო სამართლის ინტეგრაციის ერთ-ერთი მთავარი დაბრკოლება სწორედ სამართლებრივი განათლების და ინფორმირებულობის დეფიციტია. აღნიშნული პრობლემა არ არის მხოლოდ აკადემიური დონის საკითხი, არამედ პრაქტიკული რეალობაა, რომელიც უშუალოდ აისახება მოქალაქეების უფლებების რეალიზებაზე. მაგალითად, თუ მოქალაქეს არ აქვს ინფორმაცია იმაზე, რომ უცხოეთში შედგენილი ანდერძის აღიარება შესაძლებელია, ან არ იცის როგორ ლეგალიზდეს უცხოური დოკუმენტი, მას რეალურად არ შეუძლია დაიცვას თავისი მემკვიდრეობითი უფლება. ეს იწვევს ნდობის დაქვეითებას და სამართლებრივი მექანიზმების არაეფექტურობას.

2. სასამართლო ინსტიტუციური მხარდაჭერის ნაკლებობა

კვლევის მნიშვნელოვანი დასკვნაა ისიც, რომ სასამართლო ინსტიტუციები სათანადოდ არ არიან მზად უცხო სამართლის ნორმების

დასაბუთებული, სანდო და ეფექტიანი გამოყენებისთვის. რესპონდენტთა 43%-მა პირდაპირ აღნიშნა, რომ არ ენდობა სასამართლოს ობიექტურობასა და კომპეტენციას ამ პროცესში. აღნიშნული შეფასება მიანიშნებს როგორც პროფესიული რესურსების დეფიციტზე, ასევე სამართლებრივი კულტურის პრობლემებზე, რაც აისახება სასამართლო გადაწყვეტილებების სტაბილურობასა და პროგნოზირებადობაზე.

Waters-ის თანახმად, პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყნებში, სასამართლო ინსტიტუტების მიმართ მოქალაქეთა ნდობა ერთ-ერთი ყველაზე დაბალია, რაც განპირობებულია წარსული ავტორიტარული მმართველობის მემკვიდრეობით. როცა საქმე ეხება უცხო სამართლის ინტერპრეტაციას, მოსამართლეები ხშირად არ ფლობენ კომპარატიული სამართლის ცოდნას და ეჭვის თვალით უყურებენ უცხოურ ნორმებს, რასაც შედეგად მოსდევს ან თვითნებური ინტერპრეტაცია, ან მათი სრული იგნორირება.

3. გაუმართავი კანონმდებლობა და საერთაშორისო სტანდარტებთან შეუსაბამობა

რესპონდენტთა 58%-მა აღნიშნა, რომ საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობა ვერ უზრუნველყოფს უცხო სამართლის ნორმების სრულყოფილ ინტეგრაციას მემკვიდრეობის სფეროში. ეს მონაცემი სრულად ემთხვევა როგორც ჰიპოთეზას, ისე საერთაშორისო კვლევებს, სადაც ნათლადაა გამოხატული, რომ განვითარებად ქვეყნებში, როგორც საქართველოა, არ არსებობს საკანონმდებლო მექანიზმები, რომლებიც მკაფიოდ და კონკრეტულად არეგულირებენ უცხოური სამართლის გამოყენებას სამოქალაქო საქმეებში. Picht, Kopp & Thommen ხაზგასმით მიუთითებენ, რომ მსგავსი სამართლებრივი ვაკუუმი ხშირად იწვევს ნორმატიული კოლიზიების გაჩენას, როცა ერთი სახელმწიფოს კანონმდებლობა ეწინააღმდეგება მეორე სახელმწიფოს წესებს. როდესაც სასამართლოს არ აქვს მკაფიო მითითება, როგორ იმოქმედოს ასეთ პირობებში, შედეგი თითქმის ყოველთვის არის სამართლებრივი გაურკვევლობა, დავის გაჭიანურება და მოქალაქის ინტერესის დაზიანება.

4. სავალდებულო წილის ინსტიტუტი და საერთაშორისო შეუსაბამობა

მემკვიდრეობის საკითხებში ერთ-ერთი ყველაზე მწვავე თემაა სავალდებულო წილის ინსტიტუტი. კვლევის შედეგების მიხედვით, 36% თვლის, რომ სავალდებულო წილი უნდა შენარჩუნდეს გარდაცვლილის ნების მიუხედავად, ხოლო 41% უჭერს მხარს ანდერძის თავისუფლების

პრინციპს. ეს მონაცემები პირდაპირ მიანიშნებს იმ სამართლებრივ დილემაზე, რომელიც არსებობს საქართველოს სისტემასა და დასავლურ სამართლებრივ მოდელებს შორის.

დასავლეთში, კერძოდ დიდ ბრიტანეთში, გერმანიასა და ნიდერლანდებში, ანდერძის თავისუფლება აღიარებულია უმთავრეს სამართლებრივ ინსტრუმენტად. პიროვნებას მიეცემა საშუალება, თავად განსაზღვროს, ვის დაუტოვოს თავისი ქონება. მეორეს მხრივ, საქართველოს სამართლებრივი პრაქტიკა ჯერ კიდევ ინარჩუნებს საბჭოთა სამართლის ტრადიციებს, სადაც სავალდებულო წილი განიხილება როგორც სოციალური უსაფრთხოების ელემენტი. აღნიშნული განსხვავება ხშირად იწვევს საერთაშორისო სამართლებრივ კონფლიქტებს, როცა ქონება განთავსებულია რამდენიმე იურისდიქციაში და სხვადასხვა პრინციპი ვრცელდება მის ნაწილებზე.

5.სასამართლოს მიმართ ნდობის კრიზისი

ნაშრომის შედეგებიდან ერთ-ერთ ყველაზე საგანგაშო სიგნალს წარმოადგენს სასამართლო სისტემისადმი ნდობის უკიდურესად დაბალი დონე. 43% მიიჩნევს, რომ სასამართლო არ იქნება ობიექტური და არ გააკეთებს სათანადო სამართლებრივ ინტერპრეტაციას უცხო სამართლის ნორმების გამოყენებისას. ეს მონაცემი განსაკუთრებით პრობლემატურია იმ ფონზე, როდესაც საქართველოში იზრდება ტრანსნაციონალური სამართლებრივი ურთიერთობები.

კრიტიკული მნიშვნელობა აქვს იმას, რომ სასამართლო არ აღიქმება როგორც უფლებების დამცველი, არამედ — როგორც ფორმალური ბიუროკრატიული ინსტიტუტი, რომელიც ვერ ახდენს სამართლის ღირებულებითი საფუძვლების რეალიზაციას. აღნიშნული პრობლემა ასევე ახდენს პირდაპირ გავლენას მემკვიდრეთა ქცევაზე, რადგან ისინი ხშირად არჩევენ ალტერნატიულ გზებს — ანდერძის უცხოეთიდან მართვას, ან მემკვიდრეობის პროცედურის გადავადებას — რათა აირიდონ გაურკვევლობა ქართულ იურისდიქციაში.

6.დოკუმენტაციისა და სამართლებრივი ბარიერების პრობლემატიკა

კვლევის ფარგლებში 49%-მა უპასუხა, რომ უცხო სამართლის გამოყენება დაკავშირებულია სერიოზულ ბარიერებთან, როგორიცაა: უცხოური დოკუმენტაციის ლეგალიზაცია, ნოტარიული დამოწმების სირთულე, ჰააგის აპოსტილის მოთხოვნა, სასამართლოს უუნარობა უცხოური

ანდერძის ძალაში ცნობისთვის და სხვ. ეს პრაქტიკული ბარიერები პირდაპირ იწვევს პროცესების გაჭიანურებას და ხშირად საბოლოოდ უარის თქმას სამართლებრივი მექანიზმების გამოყენებაზე.

Lutska, Karmaza & Koucherets (2022) აღნიშნავენ, რომ თანამედროვე სამართლებრივი პრაქტიკა საჭიროებს არა მხოლოდ ნორმების იდენტიფიცირებას, არამედ მათ ტექნიკურ აღიარებას, რაც გულისხმობს სტანდარტიზებულ დოკუმენტურ პროცესებს. საქართველოში კი სამართლებრივი ბაზა ხშირად ვერ უზრუნველყოფს ამ სტანდარტების დანერგვას, რაც საბოლოოდ ასუსტებს უცხო ნორმების ინსტიტუციონალიზაციის პერსპექტივას.

7. სამართლებრივი რეფორმისადმი საზოგადოებრივი მხარდაჭერა

კვლევამ ასევე ცხადად აჩვენა, რომ საზოგადოებაში არსებობს მკაფიო მზაობა სამართლებრივი რეფორმისთვის — 71%-მა დააფიქსირა მხარდაჭერა ცვლილებების მიმართ. აღნიშნული მიგნება ერთ-ერთი ყველაზე პოზიტიური დასკვნაა, რაც მიუთითებს, რომ რეფორმის საჭიროება არ არის მხოლოდ ექსპერტების ან აკადემიური წრეების შეხედულება, არამედ ფართო საზოგადოებრივი მოთხოვნაა.

Țicău-Suditu (2021) აღნიშნავს, რომ სამართლებრივი რეფორმა მხოლოდ მაშინ არის წარმატებული, თუ მას აქვს სოციალური მხარდაჭერა და ინტერესი. საქართველოს შემთხვევაში, ეს მხარდაჭერა არსებობს. შესაბამისად, თუ პოლიტიკური ნება და პროფესიული რესურსები იქნება გამოყენებული, შესაძლებელია ისეთი საკანონმდებლო ჩარჩოს შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფს უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების ეფექტიან, თანმიმდევრულ და სამართლებრივ სტანდარტებზე მორგებულ გამოყენებას.

რეკომენდაციები

1. საკანონმდებლო რეფორმა

საქართველოს სამკვიდრო სამართლის სისტემაში უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების ინტეგრაცია არ არის სრულად განსაზღვრული, რაც იწვევს სისტემურ გაურკვევლობას, სასამართლო პროცესების გაჭიანურებასა და მოქალაქეთა ინტერესების ზიანს. ამიტომ, ერთ-ერთ პირველ ნაბიჯად აუცილებელია სისტემური საკანონმდებლო რეფორმის განხორციელება, რომელიც დაარეგულირებს:

- უცხო ქვეყნის სამართლის აღიარებისა და გამოყენების დეტალურ პროცედურებს, მათ შორის: რომელ ეტაპზე, როგორ ფორმით და რა დოკუმენტაციით უნდა მოხდეს უცხოური ნორმის მიმართვა;
- სამართლებრივი ლეგიტიმაციის სტანდარტებს, რაც ითვალისწინებს ისეთი სამართლებრივი ნორმების არაღიარებას, რომლებიც ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციას, ადამიანის უფლებებსა და საზოგადოებრივ წესრიგს;
- ანდერძის ფორმისა და შინაარსის საზედამხებდველო წესებს, რაც მკაფიოდ განსაზღვრავს უცხოეთში შედგენილი ანდერძის კანონიერების შემოწმების მექანიზმებს;
- დოკუმენტაციის ლეგალიზაციის გამარტივებულ წესს, რომელიც შეიძლება ეფუძნებოდეს ციფრული იდენტიფიკაციისა და აპოსტილის ელექტრონულ სისტემებს.

საკანონმდებლო ცვლილებების ფარგლებში სასურველია შემუშავდეს ცალკე „სამემკვიდრო სამართლის საერთაშორისო ასპექტების რეგულაციის შესახებ“ კანონი, რომელიც გაითვალისწინებს როგორც ევროკავშირის რეგულაციებს (მაგ. Succession Regulation No. 650/2012), ასევე ევროპის საბჭოს და გაეროს რეკომენდაციებს.

2. სასამართლო პრაქტიკის გაძლიერება

უცხო სამართლის გამოყენება მხოლოდ მაშინ იქნება ეფექტიანი, როდესაც მას მოემსახურება კომპეტენტური და მზადყოფნაში მყოფი სასამართლო კორპუსი. ამ მიზნის მისაღწევად საჭიროა სპეციალური გადამზადების პროგრამების დანერგვა მოსამართლეებისა და ადვოკატებისთვის, რომელიც მოიცავს:

- კომპარატიული სამართლის საფუძვლებს, მისი პრინციპების პრაქტიკული გამოყენების მექანიზმებს;
- ტრანსნაციონალური მემკვიდრეობითი საქმეების სამართლებრივ მოდელირებას;
- უცხო ქვეყნის სამართლის დოკუმენტაციის ანალიზის ტექნიკას და მისი ავთენტურობის დადგენის მეთოდოლოგიას;

- იურისდიქციათაშორის კოლიზიების მოგვარების საერთაშორისო მეთოდებს.

გარდა ამისა, აუცილებელია სასამართლო ინსტიტუციებში შეიქმნას სპეციალიზებული სამოქალაქო კოლეგიები, რომლებიც იმუშავებენ სწორედ იმ საქმეებზე, რომლებიც შეიცავს უცხოურ სამართლებრივ ელემენტებს. ამასთანავე, მნიშვნელოვანია ჩამოყალიბდეს სამართლებრივი ექსპერტიზის დამოუკიდებელი სერვისცენტრი, რომელიც დაეხმარება სასამართლოს უცხოური კანონმდებლობის ინტერპრეტაციაში და თარგმანების სანდოობაში.

3. საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლება

სამართლებრივი რეფორმები შეუძლებელია საზოგადოებრივი მხარდაჭერის გარეშე. სწორედ ამიტომ მნიშვნელოვანია, რომ შეიქმნას საინფორმაციო კამპანიები, ონლაინ და ბეჭდური ფორმატით, რომლებიც მიზნად დაისახავენ:

- საზოგადოების ფართო ფენების ინფორმირებას უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების არსებობის, გამოყენებისა და მათი სამართლებრივი საფუძვლების შესახებ;
- მოქალაქეთა ინფორმირებას, თუ როგორ დაიცვან თავიანთი უფლებები იმ შემთხვევაში, როცა ქონება ან მემკვიდრეობა განთავსებულია უცხოეთში;
- კონკრეტული მაგალითების წარდგენას (ანალოგიური საერთაშორისო საქმეები), რაც დაეხმარება ადამიანებს გაიაზრონ არსებული მექანიზმები.

კამპანიები უნდა ხორციელდებოდეს ერთობლივად იუსტიციის სამინისტროს, იურიდიული დახმარების სამსახურის, ნოტარიუსთა პალატის და არასამთავრობო ორგანიზაციების მონაწილეობით. უნდა შეიქმნას ინტერაქტიული ონლაინ პლატფორმა, სადაც ნებისმიერ ადამიანს ექნება საშუალება, შეავსოს კითხვარი, წაიკითხოს შესაბამისი ინფორმაცია და მიიღოს სამართლებრივი კონსულტაცია უცხო სამართლის ნორმების გამოყენებაზე.

4. ციფრული სამართლებრივი ინფრასტრუქტურა

დღევანდელი სამოქალაქო პროცესები საჭიროებენ სწრაფ და მოქნილ სამართლებრივ მომსახურებას, რაც შეუძლებელია ძლიერი ციფრული პლატფორმების გარეშე. ამ მიზნით საჭიროა: ანდერძების ელექტრონული რეესტრის შექმნა, რომელიც შესაძლებელს გახდის საერთაშორისო ანდერძების ლეგიტიმაციის აღიარებას ავტომატიზებული სისტემით; აპოსტილის ონლაინ სისტემა, რომელიც დოკუმენტაციის დამოწმებას გახდის უფრო ხელმისაწვდომს, მობილურს და იაფს; უცხო ქვეყნის სამართლებრივი ბაზების ინტეგრაცია ქართულ იურიდიულ პლატფორმებში, რაც გულისხმობს ისეთ სისტემებს, როგორებიცაა „Legix“ ან „Jusline“, რომლებიც პირდაპირ წვდომას უზრუნველყოფენ უცხოურ ნორმებზე.

ასეთი ინფრასტრუქტურის დანერგვა არა მხოლოდ პროცესებს გაამარტივებს, არამედ ხელს შეუწყობს საჯარო და კერძო სერვისების ეფექტიან მუშაობას, რაც საბოლოოდ შეამცირებს ქონებრივი დავების ხანგრძლივობასა და ხარჯებს.

5. საერთაშორისო თანამშრომლობა

სამემკვიდრო სამართლის ჰარმონიზაციისთვის კრიტიკულად მნიშვნელოვანია საერთაშორისო ინსტიტუტებთან ურთიერთობა. ამ მიზნით საჭიროა:

- საქართველოს პარლამენტმა და იუსტიციის სამინისტრომ გაააქტიურონ მრავალმხრივი ხელშეკრულებების გაფორმება, რაც შეეხება მემკვიდრეობის ნორმების ორმხრივ აღიარებას ევროკავშირის წევრ ქვეყნებთან, აშშ-სთან და სხვა სტრატეგიულ პარტნიორებთან;
- საქართველოს იუსტიციის ინსტიტუტმა უზრუნველყოს წარმომადგენლობა საერთაშორისო ფორუმებსა და კონფერენციებში, რაც შექმნის პლატფორმას გამოცდილების გაზიარებისთვის;
- თანამშრომლობა ჰააგის კონფერენციასთან საერთაშორისო კერძო სამართლის საკითხებში (HCCH), რათა საქართველომ მაქსიმალურად მოერგოს გაერთიანებული სტანდარტების სისტემას.

ასეთი ჩართულობა საქართველოში მოახდენს უცხო სამართლის მექანიზმების ინტეგრაციის ლეგიტიმაციას და ადგილობრივ დონეზე მისაღებობას, რაც მნიშვნელოვანწილად გააუმჯობესებს ტრანსნაციონალური ქონებრივი ინტერესების დაცვას.

6. აკადემიური კვლევების დაფინანსება

სამართლებრივი პოლიტიკის დაგეგმვა შეუძლებელია, თუ ის არ ეფუძნება მტკიცებულებებსა და ემპირიულ მონაცემებს. ამისათვის აუცილებელია: დაფინანსდეს სპეციალიზებული სამეცნიერო პროექტები, რომლებიც შეისწავლიან სამემკვიდრო სამართლის საერთაშორისო ასპექტებს, უცხო სამართლის გამოყენების პრაქტიკას და სამართლებრივ ბარიერებს საქართველოში; გამოცხადდეს სახელმწიფო გრანტები იმ იურისტებისთვის, რომლებიც იმუშავენ პრაქტიკული სახელმძღვანელოების შექმნაზე უცხო ქვეყნის სამართლის გამოყენების მიმართულებით; სამართლის ფაკულტეტებში ჩამოყალიბდეს სამაგისტრო და სადოქტორო პროგრამები, რომელთა მიზანი იქნება ტრანსნაციონალური სამართლის კვლევა და პრაქტიკაში მისი გამოყენების მოდელების განვითარება.

ზემოთ ჩამოთვლილი რეკომენდაციები, მიუხედავად განსხვავებული მიმართულებებისა, ყველა მიმართულია ერთი სტრატეგიული მიზნისკენ — საქართველოს სამართლებრივი სისტემის მოდერნიზაციისა და ჰარმონიზაციისკენ. მხოლოდ მრავალდონიანი და კომპლექსური მიდგომით იქნება შესაძლებელი ის, რომ უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების აღიარება და გამოყენება საქართველოში გახდეს არა მხოლოდ ფორმალურად დაშვებული, არამედ ეფექტურად რეალიზებული პრაქტიკა. მოქნილი საკანონმდებლო ჩარჩო, პროფესიული რესურსების გაძლიერება, ტექნოლოგიური ინფრასტრუქტურა, საერთაშორისო თანამშრომლობა და სამეცნიერო კვლევა ერთად ქმნის იმ მყარ საფუძველს, რაზეც დაინერგება სამართლიანი, პროგნოზირებადი და ევროპულ სტანდარტებზე ორიენტირებული მემკვიდრეობის სამართლებრივი სისტემა.

საბოლოოდ შეიძლება ითქვას, რომ ეს ნაშრომი წარმოადგენს სისტემურ შეფასებას იმ გამოწვევებისა, რაც უკავშირდება უცხო ქვეყნის სამართლის ნორმების გამოყენებას სამემკვიდრო საქმეებში საქართველოში. კვლევის შედეგები არა მხოლოდ ააშკარავებს პრობლემებს, არამედ ასახავს ფართო გზას მათი გადაჭრის მიმართულებით. მხოლოდ სრულყოფილი

საკანონმდებლო ჩარჩო, პროფესიული კომპეტენცია და საზოგადოებრივი მხარდაჭერა შექმნის მყარ საფუძველს სამართლიანი და პროგნოზირებადი სამართლებრივი გარემოსთვის.

პუბლიკაციები:

საერთაშორისო კონფერენცია:

GINTURI M. “Narratives of Inheritance According to Gender in Georgian society”, 9TH INTERNATIONAL NALANS CONFERENCE, book of abstracts and proceedings, NALANS, 2003, https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/nalans2023_ad511.pdf, [30.04.2025].

სამეცნიერო სტატიები:

1. გინტური მ. „ანდერძის გამოუქვეყნებლობით გამოწვეული საანდერძო დანაკისრის შეუსრულებლობის სამართლებრივი შედეგები“, სამეცნიერო ჟურნალი „სპექტრი“, 2024, 10(2), <https://journals.4science.ge/index.php/spectri/article/view/3352> [30.04.2025];

2. გინტური მ. „არასრულწლოვანთა უფლება სამკვიდრო სამართალწარმოების პროცესში“, სამეცნიერო ჟურნალი „გონი“, 2024, 46, <https://journals.4science.ge/index.php/erp/article/view/3154>, [30.04.2025];

3. გინტური მ. „სავალდებულო წილი, როგორც სახელმწიფოს ჩარევა მემკვიდრეობის უფლებაში (შედარებით სამართლებრივი ანალიზი)“, საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი „სამართლის მაცნე“, N9, 2024, <https://heraldoflaw.com/read-book/?ID=3771> [30.04.2025];

David Aghmashenebeli University of Georgia

Application of Foreign Law Norms in Inheritance Distribution

Mariam Ginturi

**Abstract of the Dissertation Presented for the Academic Degree of Doctor of
Law**

Scientific Supervisor:

Associate Professor of David Aghmashenebeli University of Georgia
Nino Khoperia

**Tbilisi
2025**

Introduction

Inheritance law constitutes one of the most significant domains within civil law, as it regulates the legal administration of inheritance processes, protects the rights of heirs, and governs the transfer of property rights. This issue becomes increasingly relevant in the contemporary global landscape, where the rise of globalization, migration, and international marriages frequently gives rise to legal complexities in the application of foreign legal norms.

In the context of globalization, the acquisition of inheritance by foreign nationals has become an increasingly common occurrence. Individuals who reside or conduct activities across different jurisdictional systems often encounter difficulties in the process of integrating foreign legal regulations. In the case of Georgia, this is particularly significant, as many Georgian citizens possess residences or property abroad and their heirs may find themselves in circumstances where conflicts emerge between Georgian and foreign legal norms.

The evolution of international private law and efforts toward European legal integration have precipitated the establishment of new regulations aimed at simplifying inheritance processes. The EU Succession Regulation No. 650/2012, which came into effect in 2015, stipulates that inheritance legal proceedings should be subject to the legislation of the country where the heir last resided. This approach aims to facilitate international inheritance processes; however, the implementation of such an approach in the Georgian legal context remains challenging.

The application of foreign legal norms in inheritance proceedings in Georgia is relatively limited. The existing legislative framework does not encompass sufficient legal instruments for the practical application of foreign law, resulting in numerous complications both for heirs and the judicial system. For instance, Georgian legislation does not clearly define the conditions under which foreign court decisions regarding inheritance matters should be recognized.

Discrepancies in legal regulations often create bureaucratic and juridical barriers. For example, some countries do not recognize inheritance decisions issued by other nations, which frequently leads to prolonged property disputes. Consequently, heirs must endure extended judicial proceedings, imposing

additional financial and emotional burdens. The inconsistencies between countries in inheritance matters create so-called "legal vacuums," where heirs find themselves at the intersection of contradictory legal regimes. Moreover, protracted inheritance disputes incur not only direct legal expenses (legal services, court fees) but also indirect economic losses—freezing of assets, depreciation of value over time, and constraints on utilization opportunities.

Furthermore, international practice frequently encounters situations where legal norms from different states contradict each other, complicating the adjudication of inheritance cases. For instance, some countries operate under the "principle of alienation," according to which foreign legal norms are only partially applied or not applied at all in specific matters.

Simultaneously, developed countries are conducting active discussions and research aimed at enhancing the efficacy of international private law. For example, independent scientific research indicates that legal harmonization significantly reduces the number of disputes and accelerates inheritance processes.

Therefore, the application of foreign legal norms in inheritance proceedings represents one of the most pertinent issues both for Georgia and international legal practice. The examination of this matter will not only enhance the efficacy of the Georgian legal system but also assist citizens who must navigate and comply with regulations beyond national borders during inheritance processes.

Research Objectives and Tasks

The study of international aspects of inheritance law and their integration into Georgia's legal framework constitutes a matter of paramount importance, as an increasing number of cases are being documented in the country where the application of foreign legal norms becomes imperative. Georgian citizens residing abroad or possessing property in foreign countries frequently encounter legal complexities related to the recognition of foreign law and the regulation of inheritance processes.

The primary objective of this research is to analyze the mechanisms for applying foreign legal norms in inheritance proceedings and to examine Georgia's legal

framework in this context, in order to identify existing deficiencies and develop appropriate recommendations.

Tasks:

- **Analysis of the Legal Framework:** Assessment of the fundamental principles of foreign inheritance law and their current state of integration into Georgian legislation. This encompasses comparative analysis of legal regulations and consideration of possibilities for adapting international legal norms.
- **Examination of International Practice:** Analysis of inheritance law practices and judicial decisions in European and American countries. This will enable us to observe how foreign law is recognized and applied across different jurisdictions and to what extent these approaches can be implemented within Georgia's legislative system.
- **Identification of Problems:** Highlighting the legal and administrative challenges that exist in Georgia when applying foreign legal norms. Detection of key issues such as legislative gaps, complexities in judicial processes, and deficiencies in international legal relations.
- **Collection of Empirical Data:** Investigation of the experiences of Georgian citizens who encounter practical difficulties related to the application of foreign legal norms through quantitative research. Data analysis will facilitate the identification of actual problems and the development of potential solutions.
- **Legal Reform Proposals:** Development of recommendations based on research findings that will contribute to improving Georgia's legal framework, simplifying the process of recognizing and applying foreign inheritance law norms, and refining legal mechanisms.

The results of this research will be significant both for academic advancement and practical legal processes, as they will assist legislators, practicing attorneys, and citizens in better comprehending legal proceedings in international inheritance matters. This study addresses a substantial theoretical gap in Georgian legal doctrine, where mechanisms for applying foreign legal norms in international private law, particularly within the context of inheritance law, remain insufficiently developed. The research will establish a conceptual framework that may serve as a foundation for subsequent academic discourse and investigation.

Research Questions

- To what extent are foreign inheritance law norms effectively implemented in Georgia?
- What difficulties do individuals encounter when attempting to apply foreign legal norms in the process of receiving inheritance?
- What constitutes international practice in this domain and to what degree can it be adapted to the Georgian legal system?

Subject and Object of Research

Within the framework of this paper, the application of foreign legal norms in inheritance proceedings has been defined as the subject, which entails systematic analysis of legal mechanisms, practical instruments, judicial decisions, and legal recognition processes concerning cases where the deceased's property is located in a foreign state, or the heir/heirs are citizens of another country. The paper encompasses not only the forms and methods of applying legal norms directly but also the systemic barriers that may emerge during the integration of foreign law into Georgia's domestic legal domain.

The following aspects are examined within the scope of the topic:

- How the recognition and application of foreign legal norms are perceived under current Georgian legislation.
 - The practice of courts in transnational inheritance cases.
 - The extent to which mechanisms exist that ensure reliable and consistent interpretation of foreign norms.
 - The practical experience and assessment of citizens regarding these processes.
 - The differences between Georgian and international standards and potential approaches to their harmonization.
1. The research object has been defined as the Georgian judicial system and inheritance legal practice in an international context. The examination of this object is conducted from two primary perspectives: Assessment of the legal and professional readiness of judicial institutions for the application of foreign law, and

2. Analysis of existing practices, including citizens' positions, judicial risks, documentary complexities, barriers to the recognition of wills, and the application of administrative and legal mechanisms regarding international legal norms.

Special attention within the research object is devoted to the following components:

- Accuracy and coherence in the interpretation of foreign law in judicial proceedings;
- Transparency of legal processes in transnational cases;
- Lack of professional training for judges and attorneys who participate in the examination of foreign legal norms;
- Barriers to legal legitimization, such as certification of documents drafted in foreign languages, apostille, reliability of translation, etc.;
- Attitude toward citizens, reliability, and accessibility of legal processes in cases pertaining to foreign inheritance law.

Detailed examination of the research object enables distinct identification of the strengths and weaknesses of the legal system, both at the level of law and practice, which in turn facilitates not only the evaluation of theoretical models but also the constructive planning of legal reforms.

Furthermore, the analysis of the object is based on specific decisions adopted by the judicial system and their juridical analysis, through which it becomes possible to assess the effectiveness of the existing system against the backdrop of international standards. It is precisely from this perspective that the subject and object of research are closely interconnected, as the application of foreign legal norms can only occur under conditions where the judicial system is prepared for legal integration, for its acceptance, which implies the existence of both a legislative framework and practical knowledge and professional skills.

Thus, the subject and object of research collectively encompass both the substantive components of foreign law and Georgia's constitutional and legal reality, establishing a solid foundation for improving legal relationships in transnational inheritance cases.

Hypothesis

- The integration of foreign legal norms in Georgia's legal system is insufficiently regulated, resulting in legal uncertainties and violations of citizens' rights.
- Considering international practice, it is possible to reform Georgia's inheritance law in such a way that the implementation of foreign legal norms becomes more simplified.
- The study of international aspects of inheritance law is a topical issue that numerous researchers examine from various legal and social perspectives. Misabishvili indicates that Georgian legislation inadequately accounts for the practical application of foreign legal norms in the inheritance process, which is particularly problematic in cases where Georgian citizens abroad or individuals with dual citizenship attempt to legally resolve inheritance matters. Mskhvilidze emphatically notes in his work that Georgia's judicial system currently does not constitute a sufficient legal mechanism that would enable the complete recognition and application of foreign legal norms. This problem causes both legal uncertainty and practical obstacles in managing inheritance processes.
- Załucki reviews the concept of unity in European Union inheritance law and argues that the harmonization of legal regulations contributes to the protection of citizens' rights and the prevention of inheritance disputes. The Succession Regulation No. 650/2012 existing in the European Union aims to determine which country's law should be applied to a specific inheritance case. The objective of this regulation is for citizens to know in advance which country's norms will be applied, reducing the risk of judicial disputes and simplifying the process. Miler examines Germany's legal approach toward the EU inheritance regulation and indicates that in certain cases, German courts oppose European legal norms to maintain the priority of national regulations.
- International practice also demonstrates that countries approach the recognition of foreign legal norms differently. Ginsburgs examines issues of foreigners receiving inheritance in the context of Soviet law and indicates that during that period, foreign citizens had severely restricted property rights acquisition. Although the Soviet legal tradition is no longer in effect, its influence is still noticeable in today's Georgian legal domain. Komarevceva et al. note in their work that in the digital

era, legal systems are actively attempting to improve inheritance law to ensure legal stability and simplify international transactions.

- Popescu & Chiteală discuss mechanisms for applying foreign legal norms from the perspective of international private law and emphasize that legal uncertainty often generates complex disputes that may continue for years. In their opinion, harmonization of legal systems is essential to simplify the receipt and regulation of inheritance in foreign countries.

Researchers also examine the causes of legal collisions. Streisand & Streisand note in their work that international inheritance legal conflicts often arise when two or more countries claim jurisdiction over hereditary property. Similar problems frequently occur in multinational families, where inheritance legal norms of different countries contradict each other. Wardi et al. discuss the collision between Islamic and customary law in inheritance matters and indicate that the existence of different legal systems often creates ambiguity from both legal and practical perspectives.

Academic papers also indicate that improvement of legal institutions is essential for effective enforcement of legal norms. Dediukhina et al. emphasize in their work that inheritance law reforms should be oriented toward ensuring fairness and simplifying procedures. Riabokon, Fursa & Tsybulska examine the practice of resolving international inheritance disputes in their work and emphasize the importance of refining the legal framework to create a more flexible and efficient system.

Mskhvilidze notes regarding Georgia's legislative sphere that although Georgia is gradually adapting to international legal standards, there are still many deficiencies in the process of recognizing and applying foreign inheritance norms. In his opinion, legislative reforms are necessary to assist both citizens and legal institutions in correctly applying foreign legal norms.

Peter North's book, which offers a compelling overview of international private law issues, particularly in terms of jurisdiction and legal aspects, is one of the leading works examining the functioning of the international judicial system. North examines in detail the main problems of international private law, such as the coexistence of conflict-of-law norms, legislative differences, and the interconnection of legal norms, which sometimes causes legal uncertainty. This

book clearly reflects how the heterogeneity of international law can affect inheritance issues, especially when it concerns multinational property. Peter North's work represents a clear and comprehensive resource in this field, which is essential for legal awareness and understanding of international issues, particularly those aspects pertaining to international inheritance cases.

Adrian Briggs's book provides a detailed review of the interconnection between international private law and inheritance law, particularly in the area related to inheritance issues of property located abroad. He explains how such issues can be legally assessed correctly and resolved. Briggs notes that inheritance matters concerning property abroad often require legal decisions based on the legislation of different countries. He emphasizes the practical mechanisms that significantly influence the resolution of this issue. Through this book, Briggs demonstrates that the integration of international law and inheritance law is a transitional process that requires understanding legal reforms and developing appropriate instruments.

Theoretical Framework of the Research - The research will be based on Legal Pluralism Theory, which explains how different legal systems operate simultaneously and how they are integrated within a single jurisdiction. According to this theory, a legal system cannot be unified, as legal norms operating in different social and cultural contexts often contradict each other. Consequently, when it comes to applying foreign legal norms in inheritance distribution, it is important to understand the principles of legal pluralism and implement them in practice.

Legal Pluralism Theory is actively used in international private law, especially in inheritance law, where recognition and practical implementation of foreign legal norms require appropriate mechanisms. Miler notes that one of the main reasons for adopting the EU inheritance law regulations was the effective management of legal pluralism, ensuring the joint application of norms from different countries. The practical significance of this approach is particularly increasing against the background of globalization, where recognition of foreign legal norms is essential in international inheritance processes.

Methodology and Methods Used for Research - To achieve the aim of this research, a mixed methodological approach will be used, including secondary research (critical analysis of literature) and quantitative survey, which will

enable the analysis of the existing legal framework, identification of practical problems, and drawing appropriate conclusions.

1. Critical Analysis of Literature - Secondary Research Method. The first stage of the research will involve a critical analysis of legal sources and academic works, including foreign inheritance law norms, Georgian legislation, and international legal principles. This process will examine the current state of Georgian inheritance law, foreign practices, and EU regulations, allowing us to determine how effectively foreign legal norms are integrated into the Georgian legal space. The critical analysis of literature will also be based on reviewing international and national court decisions, facilitating the identification of legal conflicts and assessment of possible ways to resolve them.
2. Quantitative Survey - Using Google Forms. The second stage of the research will implement a quantitative survey aimed at studying citizens' practical experiences when applying foreign inheritance law norms. The survey will be conducted through the Google Forms platform with 200 respondents participating. Selection will be carried out using targeted sampling method and will include Georgian citizens who have had or currently have contact with inheritance legal processes, especially in cases where the matter relates to foreign legal norms. The questionnaire includes both closed and open questions, which will facilitate the collection of quantitative data and the determination of general trends.
3. Comparative Analysis of Quantitative Survey Results and Literature - In the concluding stage of the research, a comparative analysis will be conducted, integrating the results of the quantitative research and the conclusions derived from the critical analysis of literature. This process will allow us to determine the extent to which theoretically defined legal mechanisms correspond to problems existing in practice. Within the framework of comparative analysis, quantitative interpretation of data will be performed, providing a foundation for creating recommendations to improve legal reforms and reduce legal barriers in the inheritance process.

Through this methodological approach, the research encompasses both theoretical and practical analysis, which will enhance the accuracy of results and contribute to deepening scientific and practical knowledge.

Theoretical/Practical Significance of the Research - From a theoretical perspective, this research will contribute to a deeper understanding of international aspects of inheritance law and the practical application of legal pluralism theory. The study will analyze how foreign inheritance law norms are integrated into the Georgian legal system and the extent to which Georgian legislation corresponds to international practice. The obtained results can be utilized in theoretical legal discourse to develop a better legislative framework and create legal precedents that protect citizens' interests in international inheritance matters.

In terms of practical significance, the research will identify the main legal problems faced by heirs who attempt to apply foreign legal norms in Georgia. The research findings will be useful both for lawyers who handle international inheritance cases in practice, as well as for legislators who are working or will work on inheritance law reform. The survey results and literature analysis will collectively create recommendations necessary for overcoming legal barriers, making the more effective application of foreign legal norms possible in Georgian legal proceedings.

Chapter 1. Theoretical Foundations for Application of Foreign Legal Norms

1.1. Interpretation and Legal Status of Foreign Legal Norms

In the context of international private law, inheritance law represents an important field that regulates the process of transnational inheritance transmission. In today's globalized world, where property and heirs may be located in different jurisdictions, the issue of harmonization of legal systems acquires particular importance.

The following significant mechanisms are used in international private law for regulating inheritance issues:

1. System of Conflict of Laws Norms - determines which country's law should be applied in a specific case

2. Principle of Jurisdiction Determination - EU countries follow a rule according to which inheritance disputes are regulated by the legislation of the deceased's last place of residence (EU Succession Regulation No. 650/2012)
3. Principle of Public Order and Mandatory Norms - foreign legal norms are not applied if they contradict local constitutional values

In practice, the interaction of legal systems from different jurisdictions creates significant collisions:

1. Forced Heirship Issues - in some countries (France, Germany, Spain), the "forced heirship" principle operates, which determines the mandatory share for heirs, while other jurisdictions provide more flexible approaches
2. Principle of Incompatibility - certain countries refuse to recognize foreign legal norms if they conflict with local legislation
3. Prolonged Disputes - multi-jurisdictional disputes, when an issue must be resolved in courts of several countries

In the Georgian legal system, the application of foreign inheritance law norms is inadequately regulated, which leads to:

1. Legal uncertainty
2. Inconsistent practice
3. Lack of legal stability

The establishment of effective international inheritance law requires harmonization of legal systems, creation of a unified legal framework, and implementation of international agreements, which will minimize collisions and ensure legal stability.

1.2. The Role of International Private Law in Regulating Inheritance

International private law plays a crucial role in regulating multi-jurisdictional inheritance relationships. Under conditions of globalization, there has been an increase in cases where inherited property and heirs are located in different states, which raises the risk of legal collisions.

Two primary conflict criteria are applied in inheritance disputes:

- The law of the last permanent residence (lex domicilii)
- The law of citizenship (lex patriae)

In the European Union, EU Succession Regulation No. 650/2012 creates a unified standardized framework that significantly reduces jurisdictional conflicts. However, Georgian legislation does not contain detailed regulations regarding the recognition and application of foreign law. In Georgian practice, the application of foreign legal norms often depends on the circumstances of the specific case and judicial discretion, which creates legal uncertainty.

International experience shows that the application of foreign law is permissible only when it conforms with public order (order public).

Georgia requires legislative reform that would create a stable and predictable framework for recognizing foreign inheritance norms, which would effectively protect the interests of both local and foreign heirs.

1.3. Conflict of Laws and Principles for Application of Foreign Legal Norms

In the system of international private law, conflict of laws represents a fundamental mechanism that regulates collisions between legal norms of different jurisdictions, particularly in the context of transnational inheritance.

Conflict of laws operates based on the following cardinal principles:

- Lex domicilii – the law of the deceased's last place of residence
- Lex patriae – the law of the deceased's country of citizenship
- Lex rei sitae – the law of the location of immovable property

In the European space, EU Succession Regulation No. 650/2012 provides a predictable legal framework that grants individuals autonomy to predetermine the legal system that will regulate their inheritance issues, which significantly reduces the probability of collisions.

Georgian legislation exhibits a substantial deficit in terms of clear mechanisms for recognition and implementation of foreign legal norms, which leads to:

- Inconsistent judicial practice
- Legal uncertainty
- Complications in transnational inheritance processes

Analysis demonstrates that to ensure an effective legal framework, it is necessary to:

- Implement legal reform that will specify conditions for the application of foreign law
- Deepen harmonization with international legal standards
- Introduce structured and predictable mechanisms

The effective integration of foreign law in Georgia requires a systematic approach that ensures legal stability in a globalized context.

Chapter 1: International Private Law in the Regulation of Inheritance

1.1. The Role of International Private Law in Regulating Inheritance

International private law plays a crucial role in regulating multi-jurisdictional inheritance relationships. Under conditions of globalization, there has been an increase in cases where inherited property and heirs are located in different states, which raises the risk of legal collisions.

Two primary conflict criteria are applied in inheritance disputes:

- The law of the last permanent residence (*lex domicilii*)
- The law of citizenship (*lex patriae*)

In the European Union, EU Succession Regulation No. 650/2012 creates a unified standardized framework that significantly reduces jurisdictional conflicts. However, Georgian legislation does not contain detailed regulations regarding the recognition and application of foreign law. In Georgian practice, the

application of foreign legal norms often depends on the circumstances of the specific case and judicial discretion, which creates legal uncertainty.

International experience shows that the application of foreign law is permissible only when it conforms with public order (*ordre public*).

Georgia requires legislative reform that would create a stable and predictable framework for recognizing foreign inheritance norms, which would effectively protect the interests of both local and foreign heirs.

1.3. Conflict of Laws and Principles for Application of Foreign Legal Norms

In the system of international private law, conflict of laws represents a fundamental mechanism that regulates collisions between legal norms of different jurisdictions, particularly in the context of transnational inheritance.

Conflict of laws operates based on the following cardinal principles:

- Lex domicilii – the law of the deceased's last place of residence
- Lex patriae – the law of the deceased's country of citizenship
- Lex rei sitae – the law of the location of immovable property

In the European space, EU Succession Regulation No. 650/2012 provides a predictable legal framework that grants individuals autonomy to predetermine the legal system that will regulate their inheritance issues, which significantly reduces the probability of collisions.

Georgian legislation exhibits a substantial deficit in terms of clear mechanisms for recognition and implementation of foreign legal norms, which leads to:

- Inconsistent judicial practice
- Legal uncertainty
- Complications in transnational inheritance processes

Analysis demonstrates that to ensure an effective legal framework, it is necessary to:

- Implement legal reform that will specify conditions for the application of foreign law
- Deepen harmonization with international legal standards
- Introduce structured and predictable mechanisms

Chapter 2: Application of Foreign Legal Norms in Inheritance Cases - International Practice

2.1. Inheritance Law Regulations in European Union Countries

The inheritance law regulations of the European Union, particularly Regulation No. 650/2012, represent a significant example of the harmonization of inheritance law in international practice. It reduces legal uncertainty and enables the heir or testator to determine which country's law shall apply to a specific case—either according to the deceased's last place of residence or citizenship. This creates a predictable and stable legal environment. However, differing legal traditions and national principles among EU member states—for example, the existence or absence of the forced heirship concept—create certain barriers to the practical implementation of common standards. This problem is further exacerbated by terminological and institutional differences, which complicate the recognition of legal acts issued in foreign countries.

European mechanisms, such as the European Certificate of Succession, contribute to the reduction of legal barriers, although the harmonization of legal content remains a challenge. EU regulations emphasize fundamental principles such as property rights, equality, and protection of human rights, which creates a sustainable foundation for legal integration.

For Georgia, as a country associated with the European Union, this experience is significant in the process of inheritance law reform. Despite the fact that direct implementation is impossible, the gradual integration of EU principles within the framework of Georgian legal practice and legislation will contribute to filling legal gaps and improving the process of applying foreign legal norms.

Accordingly, the modernization of Georgia's inheritance law should be based on the analysis of European standards, protection of human rights, and a targeted policy directed toward legal harmonization, which will ensure more effective management of international legal relationships.

2.2. Peculiarities of U.S. Inheritance Law Norms

The inheritance law of the United States is characterized by pronounced decentralization, wherein each state maintains independent regulations concerning inheritance matters. This creates systematic differences regarding the recognition of foreign inheritance norms:

Liberal Approach (California, New York): This approach relies on the principle of "comity of nations" and recognizes foreign law, provided it does not contradict public policy.

Conservative Approach (Texas, Florida): This approach recognizes foreign norms only when they demonstrate complete conformity with local legal and ethical principles.

From a procedural perspective, several factors create complications:

1. Legalization of foreign documents
2. Requirements for certified translations
3. Active involvement of the court

At the federal level, the Uniform Probate Code represents an attempt at standardization, although its application is not mandatory. In international cases, courts frequently employ the "public policy exception" principle, which rejects foreign law if it contradicts fundamental values.

Systemic challenges are also manifested in the inadequate protection of gender equality and the rights of same-sex partners, particularly among immigrant populations. This fragmented and unpredictable legal environment indicates the necessity of developing national guidelines that would ensure more effective protection of foreign heirs' rights and legal consistency.

2.3. Inheritance Law Practice in Asian Countries

Inheritance law across Asian countries is characterized by exceptional complexity, stemming from the region's diverse religious, cultural, and legal

systems. The text you've presented effectively captures the fundamental issues in this field.

In countries governed by Islamic law, inheritance matters are regulated by Sharia principles, which frequently create tensions with contemporary international standards. The issue of gender inequality is particularly problematic, as male heirs often maintain advantageous positions compared to their female counterparts. In East Asian nations, specifically China and Japan, while modern civil codes exist, Confucian values and traditional principles continue to play a significant role in practice, prioritizing family interests above individual rights.

The legal dualism prevalent in Southeast Asian countries—the parallel operation of civil and customary law—further complicates the resolution of inheritance matters within an international context.

From an international legal cooperation perspective, it is imperative to develop approaches that respect local cultural and religious contexts while simultaneously ensuring compliance with certain international standards.

2.4. International Court Decisions on the Application of Foreign Legal Norms

The jurisprudence of international courts establishes significant precedents in the realm of mutual recognition among multinational legal systems. The recognition of foreign legal norms is predicated on three fundamental principles:

1. The principle of conformity—foreign law must align with the public order of the adjudicating country
2. The principle of reciprocity—a bilateral recognition mechanism, particularly within the European Union
3. European regulations—a unified framework for recognizing international acts

The primary challenges include: safeguarding public order, complexities in document legalization, and issues related to double taxation.

Significant legal concepts include: the "last habitual residence" principle (established by the EU Succession Regulation), "Lex successionis" (inheritance

regulation according to the law of the country of citizenship), and "Professio iuris" (an individual's right to select the law applicable to their inheritance).

For Georgia, priorities include harmonization with global standards and the development of effective mechanisms for recognizing foreign legal norms.

Chapter 3. The Georgian Inheritance Law System and Integration of Foreign Legal Norms

3.1. Fundamental Principles of Georgian Inheritance Law

Despite possessing a structured legislative framework, Georgian inheritance law encounters significant practical challenges. The research identifies five key problematic areas: Spousal property rights are characterized by legal ambiguity when determining the status of property acquired during marriage, resulting in unpredictable judicial practice. Insufficient regulation of de facto marriages creates a legal vacuum in inheritance matters for individuals not officially registered as spouses. Property rights reform remains incomplete, failing to meet contemporary international standards and requiring further development. The ambiguous regulation of spousal property obligations prolongs inheritance disputes and complicates legal proceedings. Problems in the regulation of forced heirship frequently lead to violations of the rights of legally protected heirs in practice. Georgian inheritance law requires substantial legislative refinement to ensure effective protection of heirs' rights, reduce legal uncertainty, and enhance the predictability of judicial decisions.

3.2. Practice of Applying Foreign Legal Norms in Georgia

The application of foreign legal norms in the context of inheritance law represents one of the most significant issues in Georgia, associated with both legal challenges and limited practical experience. This subchapter examines the practical aspects of applying foreign legal norms in Georgia, particularly in the context of inheritance law. The text notes that despite formal recognition of international private law principles, the application of foreign law in actual cases is implemented inconsistently.

According to the authors, the main challenges of this practice include: technical and systemic barriers, terminological differences, and lack of adequate knowledge and institutional support. Issues such as determination of unworthy heirs, renunciation of inheritance, and difficulties related to the distribution of inheritance between two jurisdictions are discussed.

This subchapter also reviews terminological problems between Georgian and foreign inheritance law, which complicate the proper interpretation and application of foreign legal norms. A significant problem identified is the examination of international aspects of wills, as there are insufficient mechanisms for verifying the validity of documents prepared in foreign legal systems.

The concluding section emphasizes that the application of foreign legal norms in the Georgian judicial system remains unsystematic and requires both legislative changes and strengthening of professional education and institutional support to ensure a high degree of justice, legal predictability, and compliance with international standards.

3.3. Compliance of Georgian Legislation with International Standards

This subchapter critically analyzes the compliance of Georgian inheritance law with international standards. The text presents inheritance law as a field with transnational character of particular importance in the modern era. The research notes that Georgian inheritance law continues to show the influence of Soviet legal heritage, which hinders full integration with European Union standards. Several critical problems are identified: (1) the absence of a mechanism similar to the European Certificate of Succession; (2) inadequate implementation of the "lex successionis" principle; (3) insufficient institutional guarantees for human rights protection mechanisms; (4) bureaucratic barriers to the realization of property rights of foreign citizens.

The author indicates that the compliance of Georgian legislation with international standards is characterized by fragmentation and lack of systematization. Addressing this problem requires a conceptual change in legal culture, which implies not only modernization of legislation but also the training

of professional personnel and strengthening of institutional mechanisms to ensure the legal protection of heirs regardless of their citizenship or status.

3.4. Legal Problems and Challenges in the Application of Foreign Legal Norms

The presented text examines the problems associated with the application of foreign legal norms within the sphere of Georgian inheritance law. The research analyzes the conceptual and practical deficiencies that hinder the effective integration of international inheritance law.

The paper identifies the following key problems:

1. Conceptual deficiencies of the legal system, which are influenced by Soviet legal traditions
2. Lack of comparative legal analysis in judicial practice
3. Absence of institutionalized procedures for the application of foreign law
4. Inadequacy of the legal education system in the field of international private law
5. Difficulties in reliably determining foreign law and identifying its sources
6. Conflict situations when foreign legal norms contradict Georgian legal and ethical standards
7. Insufficient professional training of lawyers and judges in comparative law
8. Lack of regulation regarding the inheritance of digital and electronic assets
9. Lack of standardization in judicial decisions

The research suggests that systemic reforms are necessary, encompassing not only normative changes but also practical implementation mechanisms, training of judicial personnel and advocates, and the introduction of mechanisms for translating and examining foreign legal documents. It recommends deepening international cooperation, including the implementation of mechanisms such as the European Certificate of Succession.

3.5. International Conventions, Acts, and Judicial Practice in the Context of Foreign Law Integration

3.5.1. The 1989 Hague Convention and Its Role in Georgia

The 1989 Hague Convention "On the Law Applicable to Succession to the Estates of Deceased Persons and International Administration" represents an important international instrument that serves to harmonize transnational inheritance cases. The convention has two primary functions: determining the methodology for choosing applicable law and establishing mechanisms for international recognition and enforcement of decisions in inheritance cases.

Although Georgia is not a member of the convention, its principles are important for the development of Georgian inheritance law, particularly in cases with international elements. Harmonization of national legislation with the principles of the convention and raising legal awareness are recommended, which would contribute to the effective implementation of international standards.

3.5.2. European Regulation No 650/2012 (Brussels IV) and Its Impact on Georgian Inheritance Law

European Regulation No 650/2012, also known as Brussels IV, is one of the most significant legal regulations in the European Union concerning inheritance matters. The regulation is designed to simplify inheritance processes and provides a unified legal framework throughout the European Union. Its central principle is "habitual residence," according to which the applicable law is determined by the deceased's permanent place of residence. The regulation provides for the use of a European Certificate of Succession, which significantly increases the efficiency and flexibility of processes within EU borders.

For Georgia, despite not being a member of the European Union, the Brussels IV regulation becomes significant in cases where Georgian citizens possess property in EU territory. The paper emphasizes that the Georgian legal system should integrate the principles of this regulation for the purpose of harmonization with EU legal standards. This process will facilitate the protection of citizens' rights and the effective administration of transnational property inheritance.

3.5.3. Decisions of the Supreme Court of Georgia and Other Courts on Issues of Integration of Foreign Legal Norms

The decisions of the Supreme Court of Georgia concerning the application of foreign legal norms in inheritance cases represent an important legal context that directly reflects the practice of recognition and application of foreign law in Georgia. This subsection examines two significant court decisions: Decision No. as-559-530-2015 (October 23, 2015) and Decision No. as-1685-1579-2012 (February 4, 2013). The first decision pertains to the law applicable to the opening of an estate of a foreign citizen, while the second analyzes the application of conflict-of-law rules in cases of multi-jurisdictional inheritance property.

In the first decision, the court established that Articles 1371 and 1381 of the Civil Code of Georgia do not directly provide for the application of international legal norms in the inheritance of property located in Georgia belonging to a foreign citizen. In the second decision, the court reinforced the principle of unity of inheritance and established that the law of the country of citizenship of the deceased applies to the entire inheritance mass, regardless of the location of the property.

Based on the analysis of the text, as a brief conclusion, it can be stated that the Georgian judicial system is not yet fully prepared to effectively apply foreign legal norms. Systemic challenges are highlighted, including the resolution of inheritance issues in cases of dual citizenship and the necessity of strengthening legal regulations in international inheritance matters. The paper emphasizes the importance of a comprehensive approach for the integration of Georgia's legal system into the global legal space.

3.5.4. Decisions of European Courts and Their Significance in the Application of Foreign Legal Norms in Georgian Inheritance Law

Decisions of European courts exert considerable influence on international private law, including inheritance matters. This subsection examines significant decisions of international courts and their impact both on the uniform integration of law in European Union member states and on the Georgian legal system.

The following cases are examined:

1. C-218/16 (Kubicka) - clarifies that the form of a will must comply with the national law of the state where it is drawn up, regardless of where the property is located.
2. C-558/16 (Mahnkopf) - establishes that inheritance law must be directly connected to the jurisdiction of the property to which this law applies.
3. C-20/17 (Oberle) - determines that jurisdiction in inheritance cases should be determined by the legislation of the country where the inheritance is transferred.

Supreme court decisions of individual countries are also examined:

1. Decision of the German Federal Court (BGH) XII ZB 530/17 - establishes that international inheritance principles should be harmonized with national legislation.
2. Decision of the French Court of Cassation No. 11-26.929 - determines that in international inheritance matters, countries maintain their own legislation, however, inheritance issues should be recognized in all relevant states.

These decisions significantly influence the Georgian legal system, particularly in cases involving property located in different jurisdictions or heirs residing in different countries.

3.5.5. Decisions of European and Georgian Courts Regarding Forced Heirship

The issue of forced heirship represents one of the most significant aspects in international inheritance law, especially when it concerns countries with different legal systems and cultures. European court decisions in this regard often reflect complex legal dilemmas in relation to public order and national legislation.

European Union Court decisions:

- The European Court of Justice decision C-404/14 (Matoušková) - the court established that legislative norms restricting the right to forced heirship may impede the effective application of foreign law, which is particularly important for countries where forced heirship constitutes an element of social security.
- Decision of the German Federal Constitutional Court 1 BvR 1644/00 - the court established that the right to forced heirship (Pflichtteil) is constitutionally protected, and the application of foreign law that disregards this right may contradict public order.

English Legal System Decisions:

- *Jefri Bolkiah v KPMG* [1999] 2 AC 222 - the British court considered the issue of recognizing principles of foreign law when their concepts contradict English law, particularly in relation to forced heirship.

Decisions of Georgian Courts:

- Decision of the Supreme Court of Georgia №აჟ-1036-986-2017 - the court established that despite property being located in a foreign country, Georgian law should be supreme in ensuring the right to forced heirship.
- Decision of the Supreme Court of Georgia №აჟ-979-940-2013 - the court established that Georgian citizens should receive the forced heirship portion provided by law, regardless of the existence of foreign elements in the inheritance, although reconciliation of international norms and Georgian domestic law is necessary.

3.6. The Role and Significance of Forced Heirship in Georgian Inheritance Law

Forced heirship represents an important institution of inheritance law that ensures a balance between testamentary freedom and the protection of family members' property interests. It is a legally guaranteed minimum that belongs to persons defined by legislation, regardless of the testator's will.

Georgian inheritance law recognizes the institution of forced heirship, however, its regulation contains certain deficiencies compared to European standards.

Unlike Germany and France, where robust mechanisms exist for protecting this institution, Georgian legislation requires refinement in terms of practical implementation.

In international transactions, conflicts frequently arise between different countries' legal systems due to varying regulations of forced heirship. Resolving this problem requires effective application of conflict-of-law norms and certain harmonization.

For the development of Georgian inheritance law, it is important to share European experience and update the legislative framework, which will better balance the autonomy of the testator and the protection of family members' interests. It is advisable to implement flexible approaches that take into account contemporary socio-economic realities and ensure effective protection of heirs' rights.

Chapter 4. Legal Implications and Challenges of Applying Foreign Legal Norms

4.1. Legal Risks and Conflicts Related to Inheritance Acquisition

In international legal practice, risks and conflicts related to inheritance acquisition represent a significant problem, especially when the application of foreign legal norms is involved. The primary spheres of legal collisions are identified as:

1. Legal contradictions - When different jurisdictions participate in the inheritance process (e.g., the country of citizenship of the deceased and the country where the property is located), so-called "conflicting norms" arise, which complicate the inheritance process.
2. Differences in property classification - Different legal systems regulate property types (tangible, intangible, digital) differently. For example, in Lithuania, inheritance includes intellectual property, which is not universally recognized.
3. Differences in regulation of compulsory shares - In post-Soviet countries (including Georgia), the principle of compulsory shares is strictly protected, whereas in Western European countries (Great Britain, the Netherlands), priority is given to testamentary freedom.

4. Problems with property legalization and registration - The verification of necessary documents and legal provenance often involves complex bureaucratic procedures, requiring additional resources.
5. Gender and cultural factors - In some countries (e.g., Indonesia), the distribution of inheritance is based on traditional order, which often leads to gender discrimination.
6. Differences in tax regulations - Different inheritance tax systems operate in different countries, which may cause double taxation.

In inheritance matters, the "lex successionis" principle plays an important role, which implies the regulation of inheritance according to the law of the deceased's last place of residence. However, different approaches existing in various countries create dual interpretations.

4.2. The Impact of Applying Foreign Legal Norms on the Inheritance Process

The paper examines the significance and analysis of applying foreign legal norms in international inheritance law. The paper discusses different approaches of legal systems to inheritance issues and their impact on transnational inheritance relationships.

The subchapter identifies several significant problems:

1. Collision of legal principles - Western legal systems prioritize the protection of the deceased's will, while in some Asian and post-Soviet countries, the compulsory share system operates, which limits the freedom of distributing property by testament.
2. Crisis of legal predictability - Multiple state courts may simultaneously extend jurisdiction over the same inherited property, which complicates the legal process.
3. Document legalization problems - The recognition of wills drawn up abroad often requires additional procedures (Hague Apostille, notarization), which complicates the process.
4. Influence of cultural specifics - Cultural and religious peculiarities of inheritance distribution in different countries differ significantly, creating additional difficulties.

The study considers the ongoing legal harmonization process within the European Union as a positive trend, specifically: the EU Succession Regulation No. 650/2012, which establishes that the legal framework for inheritance is determined by the legislation of the deceased's last place of residence, and the introduction of the European Certificate of Succession, which is recognized in all member countries. In the context of Georgia, it is notable that although current legislation does not prohibit the recognition of foreign law, in practice, Georgian courts often avoid interpreting foreign legal norms.

In conclusion, it can be said that the application of foreign legal norms to the inheritance process can become both a foundation for legal stability and a source of additional obstacles due to differences between various legal systems.

4.3. Legal Consequences of Applying Foreign Legal Norms in Georgia

In the era of globalization, transnational inheritance relationships are becoming increasingly relevant due to the growing international mobility of citizens, property, and heirs.

There are fundamental contradictions in inheritance law:

- Western systems prioritize testamentary freedom
- Asian and post-Soviet countries protect the institution of compulsory shares

The Georgian judicial system is insufficiently prepared for complex transnational disputes: there is a deficit of competence, incomplete integration of international standards, problems with document legalization, and deficiencies in the regulation of compulsory shares.

Legal harmonization is underway in the European Union through Succession Regulation No. 650/2012 and the European Certificate of Succession, which ensures a unified approach and transnational recognition.

When applying foreign law, the will of the deceased is often subject to local regulations, especially in the context of compulsory shares.

The challenge of international private law is not only to eliminate formal collisions but also to achieve a substantive balance between the will of the deceased and the minimum social protection of heirs, which requires both legal reforms and political will and the development of international legal culture.

Chapter 5. Research Results and Analysis

The research is based on a survey of 200 respondents and examines the practice of applying foreign legal norms in inheritance law in Georgia.

1. Experience of Participants in the Inheritance Process: o 34% of respondents had contact with receiving inheritance property in a foreign jurisdiction o In 37% of cases, the process was implemented solely through Georgia's internal norms
2. Legal Awareness Deficit: o Only 21% of respondents have complete knowledge about the possibility of applying foreign legal norms o The legal awareness index is moderately low (1.73/3.0) o Gender inequality: The legal awareness index of men (2.12) exceeds that of women (1.84)
3. Systemic Problems: o According to 49% of respondents, the application of foreign legal norms is associated with significant practical difficulties o 43% do not trust the court's competence in properly applying foreign legal norms o 58% believe that the current legislation does not ensure effective integration of foreign legal norms
4. Results of Correlation Analysis: o Weak correlation ($r = 0.0086$) between legal knowledge and perception of difficulty in applying foreign law o Weak positive correlation ($r = 0.1053$) between legal awareness and trust in the court o Weak negative correlation ($r = -0.135$) between application difficulty and perception of court effectiveness.

Recommendations

1. Legislative Reform: o Creation of a separate law "On the Regulation of International Aspects of Inheritance Law" o Simplification of document legalization rules
2. Strengthening the Judicial System: o Special training programs for judges and lawyers o Creation of specialized civil collegiums

3. Elimination of Gender Inequality: o Equal access to legal consultations
o Accessibility to free assistance services
4. Development of Digital Infrastructure: o Creation of an electronic registry of wills o Implementation of an online apostille system
5. Strengthening International Cooperation: o Multilateral agreements on mutual recognition of inheritance norms o Strengthening cooperation with the Hague Conference

The research results confirm that modernization of Georgia's legal system is necessary to handle transnational inheritance cases in the context of globalization.

Conclusion and Recommendations

The completed research represented an attempt, based on legal and empirical analysis, to assess the practice of applying foreign legal norms in inheritance cases and the legal integration of this process in Georgia. Both the theoretical literature review and the quantitative research clearly demonstrated that the recognition and application of foreign law remains one of the most complexly regulated and practically limited aspects of Georgian law.

The research has shown that the application of foreign law in inheritance processes requires not only legal regulation but also the creation of solid institutional support that will enable courts, lawyers, and citizens to effectively and without obstacles apply international legal norms. The data obtained from the survey reveals that only a small portion of society has complete legal knowledge on this issue (21%), which clearly indicates an awareness problem. Practical barriers identified include document legalization, the issue of court competence, as well as the difficulty of formal recognition of wills. At the same time, a significant portion of the population (58%) believes that the current legislation does not create a sufficient legal framework for the application of foreign norms, while 71% support legislative reform. This points to a broad societal perception of legal needs.

Regarding the assessment of hypotheses, both presented hypotheses were confirmed by the research:

1. The first hypothesis—that the integration of foreign legal norms in Georgia is insufficiently regulated and causes legal uncertainty—is clearly confirmed by empirical data both through practical difficulties and the absence of unified approaches in the judicial system.

2. The second hypothesis—which suggested that, taking into account international practice, reform is possible that would simplify the application of foreign law—the absolute majority of respondents agree with this view. Thus, society's readiness and international experience create a real foundation for improving the legal system.

Significant conclusions that emerged from the paper:

1. Low level of legal awareness

One of the most evident conclusions that emerged during the research process is the general scarcity of legal awareness on the issue of to what extent and how foreign legal norms can be applied in Georgia. Of the 200 surveyed, only 21% confirmed that they fully know about this possibility, 41% had only a general idea, while 38% had no information at all. These indicators clearly showed us that one of the main obstacles to the integration of foreign law is precisely the deficit of legal education and awareness.

This problem is not just an academic issue, but a practical reality that directly reflects on the realization of citizens' rights. For example, if a citizen does not have information that a will drawn up abroad can be recognized, or does not know how to legalize a foreign document, they cannot effectively protect their inheritance right. This leads to a decrease in trust and ineffectiveness of legal mechanisms.

2. Lack of Institutional Support for the Judiciary

A significant conclusion of the research is that judicial institutions are not adequately prepared for the substantiated, reliable, and effective application of foreign legal norms. 43% of respondents directly indicated that they do not trust the court's objectivity and competence in this process. This assessment points to

both a deficit in professional resources and problems in legal culture, which is reflected in the stability and predictability of judicial decisions.

According to Waters, citizens' trust in judicial institutions in post-Soviet countries is among the lowest, which is conditioned by the legacy of past authoritarian governance. When it comes to interpreting foreign law, judges often lack knowledge of comparative law and view foreign norms with suspicion, which results in either arbitrary interpretation or their complete disregard.

3. Inadequate Legislation and Incompatibility with International Standards

58% of respondents noted that Georgia's current legislation fails to ensure the comprehensive integration of foreign legal norms in the field of inheritance. This data fully corresponds to both the hypothesis and international research, which clearly expresses that in developing countries, such as Georgia, there are no legislative mechanisms that clearly and specifically regulate the application of foreign law in civil cases.

Picht, Kopp & Thommen emphasize that such a legal vacuum often leads to normative collisions when the legislation of one state contradicts the rules of another state. When the court does not have clear guidance on how to act under such conditions, the result is almost always legal uncertainty, prolongation of disputes, and damage to citizens' interests.

4. The Institution of Forced Heirship and International Inconsistency

One of the most acute issues in inheritance matters is the institution of forced heirship. According to the research results, 36% believe that forced heirship should be maintained regardless of the deceased's will, while 41% support the principle of testamentary freedom. These data directly point to the legal dilemma that exists between Georgia's system and Western legal models.

In the West, particularly in Great Britain, Germany, and the Netherlands, testamentary freedom is recognized as the primary legal instrument. An individual is given the opportunity to determine for themselves who to leave their property to. On the other hand, Georgia's legal practice still maintains the traditions of Soviet law, where forced heirship is considered an element of social

security. This difference often causes international legal conflicts when property is located in several jurisdictions and different principles apply to its parts.

5. Crisis of Trust in the Judiciary

One of the most alarming signals from the results of the paper is the extremely low level of trust in the judicial system. 43% believe that the court will not be objective and will not make proper legal interpretation when applying foreign legal norms. This data is particularly problematic against the background of increasing transnational legal relationships in Georgia.

It is of critical importance that the court is not perceived as a protector of rights, but rather as a formal bureaucratic institution that fails to realize the value foundations of law. This problem also directly affects the behavior of heirs, as they often choose alternative paths—managing wills from abroad or postponing inheritance procedures—to avoid uncertainty in Georgian jurisdiction.

6. Documentation and Legal Barriers Issues

In the framework of the research, 49% responded that the application of foreign law is associated with serious barriers, such as: legalization of foreign documentation, complexity of notarial certification, Hague Apostille requirements, the court's inability to validate foreign wills, etc. These practical barriers directly cause delays in processes and often ultimately lead to refusal to use legal mechanisms.

Lutska, Karmaza & Koucherets (2022) note that modern legal practice requires not only identification of norms but also their technical recognition, which implies standardized documentary processes. In Georgia, however, the legal framework often fails to ensure the implementation of these standards, which ultimately weakens the prospect of institutionalization of foreign norms.

7. Public Support for Legal Reform

The research has clearly demonstrated that there exists a definitive readiness within society for legal reform—71% expressed support for changes. This finding represents one of the most positive conclusions, indicating that the need for

reform is not merely the perspective of experts or academic circles, but rather a broad societal demand.

Țicău-Suditu (2021) notes that legal reform is only successful when it has social support and interest. In Georgia's case, this support exists. Consequently, if political will and professional resources are utilized, it is possible to create a legislative framework that ensures effective, consistent, and legally standardized application of foreign law norms.

Recommendations

1. Legislative Reform

The integration of foreign law norms into Georgia's inheritance law system is not fully defined, which causes systematic ambiguity, prolongation of court proceedings, and harm to citizens' interests. Therefore, as one of the first steps, it is necessary to implement systematic legislative reform that will regulate:

- Detailed procedures for the recognition and application of foreign law, including: at which stage, in what form, and with what documentation foreign norms should be referenced;
- Standards of legal legitimation, which preclude the recognition of legal norms that contradict the Constitution of Georgia, human rights, and public order;
- Supervisory rules for the form and content of wills, which clearly define mechanisms for verifying the legality of wills drawn up abroad;
- Simplified rules for document legalization, which may be based on digital identification and electronic apostille systems.

Within the framework of legislative changes, it is advisable to develop a separate law "On Regulation of International Aspects of Inheritance Law," which will take into account both EU regulations (e.g., Succession Regulation No. 650/2012) as well as recommendations from the Council of Europe and the United Nations.

2. Strengthening Judicial Practice

The application of foreign law will only be effective when it is served by a competent and prepared judicial corps. To achieve this goal, it is necessary to implement special training programs for judges and lawyers, which include:

- Fundamentals of comparative law and mechanisms for the practical application of its principles;
- Legal modeling of transnational inheritance cases;
- Techniques for analyzing foreign law documentation and methodology for establishing its authenticity;
- International methods for resolving inter-jurisdictional conflicts.

Additionally, it is essential to create specialized civil chambers within judicial institutions that will work specifically on cases containing foreign legal elements. Moreover, it is important to establish an independent legal expertise service center that will assist the court in interpreting foreign legislation and ensuring the reliability of translations.

3. Raising Public Awareness

Legal reforms are impossible without public support. For this reason, it is important to create information campaigns, in online and print formats, aimed at:

- Informing broad segments of society about the existence, application, and legal foundations of foreign law norms;
- Informing citizens on how to protect their rights in cases where property or inheritance is located abroad;
- Presenting specific examples (analogous international cases) that will help people understand existing mechanisms.

Campaigns should be implemented jointly with the participation of the Ministry of Justice, the Legal Aid Service, the Chamber of Notaries, and non-governmental organizations. An interactive online platform should be created where any person will have the opportunity to complete a questionnaire, read relevant

information, and receive legal consultation on the application of foreign law norms.

4. Digital Legal Infrastructure

Today's civil processes require fast and flexible legal services, which are impossible without strong digital platforms. For this purpose, it is necessary to:

- Create an electronic registry of wills, which will enable the recognition of the legitimacy of international wills through an automated system;
- Implement an online apostille system, which will make document certification more accessible, mobile, and affordable;
- Integrate foreign legal databases into Georgian legal platforms, involving systems such as "Legix" or "Jusline," which provide direct access to foreign norms.

The implementation of such infrastructure will not only simplify processes but will also promote the efficient operation of public and private services, which will ultimately reduce the duration and costs of property disputes.

5. International Cooperation

For the harmonization of inheritance law, engagement with international institutions is critically important. For this purpose, it is necessary that:

- The Parliament of Georgia and the Ministry of Justice intensify the conclusion of multilateral agreements concerning the mutual recognition of inheritance norms with EU member states, the USA, and other strategic partners;
- The Justice Institute of Georgia ensure representation in international forums and conferences, which will create a platform for sharing experiences;
- Collaboration with the Hague Conference on Private International Law (HCCH) be established, so that Georgia can maximally adapt to the unified standards system.

Such engagement will legitimize the integration of foreign law mechanisms in Georgia and enhance their acceptability at the local level, which will significantly improve the protection of transnational property interests.

6. Funding Academic Research

Planning legal policy is impossible if it is not based on evidence and empirical data. For this, it is essential to:

- Fund specialized scientific projects that study international aspects of inheritance law, the practice of applying foreign law, and legal barriers in Georgia;
- Announce state grants for lawyers who will work on creating practical guidelines for the application of foreign law;
- Establish master's and doctoral programs in law faculties aimed at researching transnational law and developing models for its practical application.

The recommendations listed above, despite their different directions, are all oriented toward one strategic goal—the modernization and harmonization of Georgia's legal system. Only through a multi-level and complex approach will it be possible for the recognition and application of foreign law norms in Georgia to become not only formally permitted but also effectively implemented practice. A flexible legislative framework, strengthening professional resources, technological infrastructure, international cooperation, and scientific research together create the solid foundation upon which a fair, predictable, and European standards-oriented inheritance legal system will be established.

In conclusion, it can be said that this work represents a systematic assessment of the challenges associated with the application of foreign law norms in inheritance cases in Georgia. The results of the research not only reveal problems but also reflect a broad path toward their resolution. Only a comprehensive legislative framework, professional competence, and public support will create a solid foundation for a fair and predictable legal environment.

Publications:

International Conference:

GINTURI M. "Narratives of Inheritance According to Gender in Georgian society", 9TH INTERNATIONAL NALANS CONFERENCE, book of abstracts and proceedings, NALANS, 2003,

https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/nalans2023_ad511.pdf,
[30.04.2025].

Scientific Articles:

1. Ginturi M. "Legal Consequences of Failure to Fulfill Testamentary Obligation Due to Non-Publication of Will", Scientific Journal "Spectra", 2024, 10(2),
<https://journals.4science.ge/index.php/spectri/article/view/3352> [30.04.2025];
2. Ginturi M. "The Rights of Minors in Inheritance Legal Proceedings", Scientific Journal "Goni", 2024, 46,
<https://journals.4science.ge/index.php/erp/article/view/3154>, [30.04.2025];
3. Ginturi M. "Compulsory Share as State Intervention in Inheritance Rights (Comparative Legal Analysis)", International Scientific Journal "Herald of Law", N9, 2024, <https://heraldoflaw.com/read-book/?ID=3771> [30.04.2025];